

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 14 JULI 1937

No. 1124

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoeweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

Blz.

ONZE BOTERPOLITIEK door E. Veen	520
Richtlijnen voor de economische en financieele politiek van Ned.-Indië gedurende het komende vierjarige tijdvak (Slot) door Prof. G. Gonggrijp	522
Indrukken van het IXe Congres der Internationale Kamer van Koophandel te Berlijn I door Mr. J. G. Koopmans	525
Clearing en prijsvorming door C. A. Klaasse	527
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De oorzaken van de geboortedaling in Zweden....	528
AANTEKENINGEN:	
Nieuwe doeleinden van de monetaire politiek van Zweden	529
Tekst der resolutie inzake het economisch wereldherstel, aangenomen door het IXde Congres der Internationale Kamer van Koophandel te Berlijn	530
ONTVANGEN BOEKEN.....	531
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	532-533
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	531, 534

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt was het nog de Fransche Franc, die voornamelijk de aandacht trok. In de verslagweek zijn de fluctuaties van den contanten koers zeer gering geweest, omdat onmiddellijk na de aanneming van de nieuwe monetaire bepalingen, het Fransche Egalisatiefonds is gaan opereeren. Wij schreven de vorige week reeds, dat het Fonds de gewijzigde situatie dadelijk heeft aangegrepen om zijn voorraad deviezen aan te vullen met het gevolg, dat een opwaartsche druk op den Franc werd vermeden. Tot op zekere hoogte wekte die politiek eenige verwondering, omdat men uit de uitlatingen van Minister Bonnet had opgemaakt, dat men de speculatie in het nauw wilde drijven. Het remmen van een koersstijging van den Franc wenkt juist in tegenovergestelde richting. Intusschen zijn echter de nieuwe bepalingen afgekomen, volgens welke speculatieve winsten geheel geconfiscieerd worden. Afgezien van de vraag, dat het heel moeilijk zal zijn de termijnaffaires te splitsen in speculatieve en reële, en van het bezwaar, dat de kapitaalkrachtige speculanten, die op de contante markt opereeren, niet getroffen worden, is dit middel natuurlijk afdoender dan het laten oploopen van den Francoers.

De vraag naar Francs, die het Egalisatiefonds gelegenheid gaf tot zijn deviezenaankopen, heeft overigens met terugkeer van gevluht kapitaal nog weinig uitstaande. Twee factoren spelen bij deze vraag de voornaamste rol: het effectueeren van tijdelijk opgeschorte deviezentransacties samenhangend met de goederenbeweging enerzijds, en dekkingsaankopen door de speculatie anderzijds. Fransche exporteurs hadden met den verkoop van de deviezenopbrengst hunner exporten zoo lang mogelijk gewacht; vele dezer bedrijven verzorgden hun kasbehoefte aan eigen munt van dag tot dag. Omgekeerd hadden importeurs hun betalingen vervroegd, of wanneer zij daartoe niet in staat waren, hadden de buitenlandsche leveranciers hun vorderingen te gelde gemaakt door disconto van wissels. In die eenzijdige situatie kwam een eind na de jongste koersdaling. Voorloopig zal het deviezenaanbod door exporteurs veel grooter zijn dan normaal, de vraag door importeurs veel kleiner. Een soortgelijke situatie als zich overal elders na een tevoren voorzien koersdaling van de munt heeft voorgedaan. Daarbij woegde zich de dekking van baissesposities, daar men voor de in den jongsten tijd aange-gane affaires op zeer korten termijn nu voor de dekking op de contante markt is aangewezen.

Dat het vertrouwen in de duurzame handhaving van den huidige Francoers ook na de laatste mededeelingen over de „saneeringsmaatregelen” nog niet groot is, blijkt duidelijk uit de termijnkoersen. Weliswaar is na de daling van den contanten koers het déport belangrijk ingekrompen, maar het disagio voor de langere termijnen is in de laatste dagen eerder weer stijgend. De budgetaire sanering heeft geen indruk van krachtig ingrijpen gegeven, en men heeft het gevoel, dat, nu de acute nood is gelenigd door het nieuwe voorschot van de Banque de France, de Regeering het weer met lapmiddelen probeert.

Een vaste stemming legden Ponden aan den dag, voornamelijk wellicht als terugslag op de operaties van het Fransche fonds, dat zijn interventie concentreerde op Ponden, waardoor deze valuta internationaal gevraagd werd.

Vermelding verdient voorts nog de zeer vaste houding van Registermarken, ten deele een normaal verschijnsel in verband met de groote seizoensvraag naar Reismarken in een markt, waar het aanbod steeds kleiner wordt nu de omvang der Stillhalteschulden voortdurend geringer wordt, en anderdeels incidenteel te verklaren uit dekking van baissesposities, aangegaan met geleende Registermarken.

ONZE BOTERPOLITIEK.

In verschillende beschouwingen over de boterpolitiek van ons land wordt dit vraagstuk vaak eenzijdig bezien van het standpunt van de productie. Het komt ons van belang voor dit vraagstuk ook eens van den kant van het verbruik te belichten. De boterpolitiek moge voor de crisisjaren verdedigbaar zijn geweest, omdat men geen andere oplossing heeft kunnen vinden, voor „normale” jaren is zij niet te handhaven. Wij zullen dit nader met argumenten staven.

Als eerste eisch mag worden gesteld, dat de *Nederlandsche volkshuishouding door onze landbouwpolitiek niet worde benadeeld* en niet ten achter worde gesteld bij het buitenland. In 1936 voerden wij aan natuurboter naar Engeland uit: 40.991 ton ter waarde van f 21.624.000. Een kostprijs aannemende van f 1.20 per kg Nederlandsche boter, schonken wij dus aan de Engelsche boterverbruikers ruim f 27 miljoen.

Het is echter minder dit enorme cijfer op zichzelf, dan wel het feit, dat wij hiermede de levensstandaard in Engeland helpen drukken, terwijl wij die in Nederland kunstmatig hoog houden door aan den Nederlandschen verbruiker per kg meer dan f 1.50 te vragen, tegen den Engelschman f 0.50. Wij helpen tevens Engeland een sterke industrie op te bouwen met behulp van onze gedumpte grondstoffen van boterhoudende artikelen, bijv. biscuits, terwijl de Nederlandsche boterverbruikers alles doen wat in hun macht is om zoo weinig mogelijk van dit te dure artikel te gebruiken.

Men denke hierover dan ook niet te licht en roepe liever in zijn herinnering op de voordeelen, die de Nederlandsche Scheepsbouw en Reederij vóór 1914 ondervonden door het feit, dat Duitschland zijn ijzer en staal ver beneden binnenlandsche prijzen exporteerde en ons daardoor in staat stelde om de suprematie in den scheepsbouw en Rijnvaart te verkrijgen. Thans wordt onder aanvoering van alle mogelijke argumenten een soortgelijke politiek voor Nederland ten opzichte van Engeland verdedigd, doch op den duur met dezelfde nadeelige gevolgen: ontwikkeling van de Engelsche industrie ten koste van de Nederlandsche.

Naast deze elementaire eerste eisch vraagt de tweede de aandacht: *geen vermeerdering van productie*, wanneer voor de normale voortbrenging reeds geen loonende afzet is te vinden. Bij de bestrijding van de crisis heeft de Regeering met betrekking tot den landbouw het meest voor de hand liggende middel: *prijsverlaging* van de te veel geproduceerde producten en daardoor inkrimping der productie en herstel van vraag en aanbod, met opzet en wellicht voor diverse producten terecht, niet willen bezigen. Toch is de eisch redelijk, dat tot den kunstmatig hoogen prijs (hoog in verhouding tot de wereldmarkt, niet in absoluten zin!) *geen meerdere*, doch zoo mogelijk mindere hoeveelheden worden geproduceerd. Is zulks onverhoopt wel het geval, dan zou het redelijk zijn, dat voor *dit meerdere* de prijsrem wél wordt aangelegd, zoodat hiervoor niet de kostprijs plus eenige winst, maar de *wereldmarktprijs* wordt betaald.

Thans ziet men het merkwaardige feit, dat gedurende de crisisjaren 1933 tot 1936 de Nederlandsche boterproductie van 85½ tot 101 miljoen kg, dus met bijna 5 pCt. per jaar wordt uitgebreid, ondanks afslachtings- en andere pogingen en dreigementen. Wanneer voor deze meerdere productie, die de boterspositie en de boterpolitiek in hooge mate heeft benadeeld, geen toeslag ware uitbetaald, zoude ongetwijfeld een verdere saneering van den Nederlandschen rundveestapel hebben plaats gehad met evenredige verlaging van de productiekosten. M.a.w. beschermende maatregelen, die een zware last leggen op de Nederlandsche verbruikers, mogen wél gelden

voor bestaande producenten, doch niet voor het meerder geproduceerde.

Deze opvatting houdt nauw verband met den *derden eisch*, dat wij de *wankele positie* van onze boter op de voornaamste buitenlandsche markt niet verder in gevaar mogen brengen, door deze met steeds grootere hoeveelheden van ons kostelijk product te „dumpen”. Door deze wegsmijpolitiek is niet alleen de prijspositie van onze eigen boter geschaad, maar ook de wereldmarktprijs ongunstig beïnvloed. Trefend kwam dit tot uiting in de verwijten, die o.a. van Fransche zijde tijdens het jongste internationale congres in Den Haag tot de Nederlandsche Regeering zijn gericht, verwijten, die de goede naam van ons land op handelspolitiek gebied in hooge mate en zeker met een grond van waarheid dreigen te schaden. In verband met deze opmerking laten wij hieronder volgen de exportcijfers van boter uit Nederland gedurende de laatste 16 jaar naar de 3 voornaamste afzetgebieden.

Uitvoer van boter uit Nederland
(in tons van 1000 kg).

Jaar:	naar:	Duitschland	Engeland	België	Diversen	Totaal
1921	1.163	3.251	6.781	9.003	20.198
1922	—	3.974	10.009	9.142	23.125
1923	984	9.477	7.131	6.344	23.936
1924	22.999	4.703	3.831	3.199	34.732
1925	31.555	3.898	2.207	2.074	39.734
1926	33.782	7.827	1.488	2.457	45.554
1927	35.481	8.660	592	3.219	47.952
1928	37.526	6.887	419	2.109	46.941
1929	36.083	6.458	2.967	1.813	47.321
1930	31.390	4.557	4.292	1.670	41.909
1931	18.958	4.791	5.322	3.887	32.958
1932	9.885	2.335	3.513	4.644	20.377
1933	12.847	8.158	3.939	3.429	28.373
1934	14.519	17.297	2.673	2.397	36.886
1935	11.821	25.713	3.498	5.755	46.787
1936	10.747	40.991	4.391	4.056	60.185

Het is duidelijk, dat een vervijfvoudiging van onzen normalen export naar Engeland in 3 jaar van funesten invloed moet zijn op den prijs, welken wij op die unieke markt voor ons product maken en welke tot uitdrukking is gekomen in een groote discriminatie ten opzichte van de Deensche boter en tevens in een ten achter blijven van de boterprijzen in de stijging, welke de vetprijzen in het algemeen in de laatste jaren hebben ondergaan.

Van alle stapelproducten is boter het artikel, dat zich met 35.4 pCt. van den 1926-prijs thans op het laagste niveau beweegt, op den voet gevolgd door koffie met 35.7 pCt. De prijzen van alle andere vetten zijn, vooral in 1937, in veel sterkere mate gestegen. De vraag is gewettigd, in hoeverre de ongelimiteerde verkoop van Nederlandsche boter op de Engelsche markt het prijsherstel van dit artikel heeft geremd. Immers, bijna de geheele vermeerdering van den import van niet-geprivilegeerde continentale boter op de Engelsche markt is uit ons land afkomstig. Men brengt niet ongestraft op een markt van 200.000 ton continentale boter een extra hoeveelheid van 38.000 ton en het is aan geen twijfel onderhevig, dat een vermindering van onzen uitvoer naar Engeland tot de normale cijfers van vroeger het prijsniveau voor boter op de Engelsche markt gunstig zou beïnvloeden. In elk geval mag niet bij deze beschouwingen de drukkende prijsinvloed van het tegenwoordige systeem weggecijferd worden, doch dit is mede als een der ernstigste bezwaren van ons huidig „verkoop” systeem te beschouwen.

Overigens komt de zwakheid van onze positie duidelijk tot uiting, indien men bedenkt, dat de eenige „outlet” voor onze overproductie van boter is de Engelsche markt, zijnde de eenige vrije botermarkt, ondanks de bescherming die ook reeds hier aan de koloniale boter wordt verleend. Voorts dat onze tegenwoordige boterpolitiek van hooge prijzen in het binnenland en dumpingsprijzen naar Engeland staat en valt met het opnemingsvermogen van de Engelsche

markt. Blijkens de exportcijfers wordt onze overproductie (liefst 40 pCt. van onze botervoortbrenging!) ongelimiteerd op de Londensche markt gebracht en daar tot elken prijs verkocht. Welk een benijdenswaardige positie voor de buitenlandsche koopers en welk een beklagenswaardige positie voor de binnenlandsche verkoopers-producenten, ware het niet, dat deze hun verlies voor 100 pCt. vergoed zien door den Nederlandschen consument.

Een subsidie- en productiepolitiek, die op zulk een zwakke basis rust, veroordeelt zichzelf reeds! Men stelt, zij het ongewild, enorme belangen op het spel, zooals het steeds voor Engeland ongunstiger worden van de handelsbalans ten opzichte van ons land; het prikkelen van den Engelschen landbouwer door steeds grootere hoeveelheden boter op zijn markt te dumpen — en betaalt tenslotte voor dit groote risico (zie de onderhandelingen Denemarken—Engeland!) ⁴⁾ een bedrag van f 25 miljoen per jaar toe! Wanneer morgen aan den dag de preferentie voor koloniale boter in Engeland wordt verzaard, of maatregelen tegen dumping worden genomen, valt onze geheele boterpolitiek in elkaar, aangezien er dan eenvoudig geen uitweg is voor het teveel geproduceerde. Waarmede wij maar willen zeggen, dat deze politiek, waarvan thans door bevoegde hand het voortbestaan ook in normale jaren wordt bepleit, wel op zeer teere basis berust en veel ernstiger gevolgen kan hebben, ook voor onze andere geëxporteerde landbouwproducten dan de voorstanders wellicht bevroeden.

Wij komen thans aan den vierden eisch, die redelijkerwijze aan een goede crisiswetgeving, en feitelijk aan elke belastingheffing gesteld mag worden, n.l. deze, dat de prijs, resp. de heffing zoodanig moet worden geregeld, dat een normaal accrès in het verbruik verzekerd zij. Waar onze bevolking jaarlijks met 1.2 pCt. toeneemt, is dit het minimum-accrès, waarop men bij gezonde verhoudingen moet rekenen. De geleidelijke welvaartsstijging mag echter een gunstiger percentage doen verwachten. Onze Nederlandsche fabrikanten zouden tenminste met het eerstgenoemde percentage als jaarlijksche omzetvermeerdering niet tevreden zijn! Bij de verschillende verbruiksartikelen, die door den Fiscus of door de Crisis-instellingen met een te hooge heffing bezwaard zijn, zien wij echter deze natuurlijke vermeerdering niet, doch in stede daarvan een soms vrij sterken achteruitgang van het totaal-debiet en derhalve een nog sterkere daling van het verbruik per hoofd van de bevolking. Ook dienaangaande bestaan leerzame cijfers, die men in de maandschriften van het Centraal Bureau voor de Statistiek kan vinden. Exclusief de verplichte bijgemengde boter in de margarine bedroeg het verbruik hier te lande in miljoenen kg boter:

in 1930	50	in 1934.....	45
1931	55	1935	44
1932	60	1936	43
1933	45		

Deze gestadige vermindering heeft in het eerste halfjaar van 1937 verderen voortgang gehad. Per hoofd van de bevolking daalde het verbruik van natuurboter van 6.35 kg in 1930 op 5.10 kg in 1936. Dit is voorwaar geen wonder, want ons land, overvloeiende van boter, is er in geslaagd om aan zijn eigen verbruikers op twee na den hoogsten prijs te vragen, die ter wereld voor boter moet worden betaald ⁵⁾. (Zie tabel bovenaan volgende kolom).

Niettegenstaande ons volk, dat in steeds stijgende mate intellectueel werk verricht, evenredig grootere behoefte krijgt aan dierlijke voeding (men bestudeere de interessante verhandelingen van Dr. C. Banning, Zaandam ⁶⁾), wordt door de politiek van onze crisis-

¹⁾ Zie „Economische Voorlichting” van 23 April 1937.

²⁾ Men zie hiervoor de publicaties van het Internationaal Landbouw-Instituut te Rome, eveneens voorkomende in „Economische Voorlichting” van 9 April 1937.

³⁾ Zie „De voeding te Zaandam” (Zaandam; K. Huisman Jzn.).

Binnenlandsche boterprijzen.
December 1934 December 1935 December 1936

in:	in goudfrancs per kg.			
Zwitserland ..	420	420	295	(na devaluatie)
Frankrijk	322	374	239	” ”
Nederland	319	321	245	” ”
Duitschland ..	314	314	314	” ”
Italië	251	276	197	” ”
Ver. Staten ..	202	225	224	
België	277	204	236	
Groot-Brittannië	158	186	204	
Polen	166	183	174	
Letland	205	208	132	
Canada	144	175	175	
Finland	165	171	171	
Zweden	181	169	186	
Australië	171	170	169	
Denemarken ..	147	154	130	
Lithauen	150	148	171	

instellingen het beste vitaminerijke dierlijke product voor de groote massa onbereikbaar gemaakt en deze naar allerlei substituten gedreven, terwijl de boter zelf tegen de helft van den kostprijs naar Engeland wordt overgeheveld.

Wanneer men met één enkele gegeven de mislukking van onze jongste boterpolitiek wil aantonen, dan is het wel deze achteruitgang met 20 pCt. van ons eigen boterverbruik! Bij een zoodanige prijsstelling, dat het normale verbruik van ruim 6 kg per hoofd van de bevolking gehandhaafd ware gebleven, zou in de jaren van 1930 t/m. 1936 in plaats van een daling van 7 miljoen kg een stijging van ruim 4 miljoen kg hebben plaats gehad, hetgeen een verschil maakt van 11 miljoen kg boter per jaar. Door het onttrekken van steun aan de extra productie van 14 miljoen kg boven de 1930-opbrengst, had men met 25 miljoen kg boter minder te rekenen. Bij een productie van 87 miljoen kg (plus een ongesteunde en dus spoedig opdrogende superproductie van 14 miljoen kg), kon men dan rekenen op een eigen verbruik van 54 miljoen kg, zoodat slechts voor 33 miljoen kg een debouché in het buitenland gezocht moet worden. In deze 33 miljoen kg zijn dan begrepen de 4 miljoen kg, welke thans in de margarine worden bijgemengd, die volgens den heer Buter ⁷⁾ niet meer opbrengen dan den gemiddelden grondstofprijs voor dit artikel; hierdoor zou tevens een groote steen des aanstoots verdwijnen. Waar in de jaren 1920 tot en met 1930 onze gemiddelde boteruitvoer ruim 37.000 ton beliep, moet het plaatsnemen van een 10 pCt. kleinere hoeveelheid aan onzen ervaren boterexporthandel zeker mogelijk zijn, zonder in afbraakprijzen te vervallen. Het geheele dumpingsprobleem naar Engeland wordt daarmee beëindigd en onze positie op de Londensche markt daardoor een geheel andere en sterkere ⁸⁾.

Tot het doorbreken van gezondere inzichten zou kunnen meehelpen, indien men zou willen inzien, dat het uitgangspunt bij al deze beschouwingen een geheel ander dient te zijn dan bij de Crisisinstanties

¹⁾ Zie E.-S.B. van 9 Juni.

²⁾ Hiermede komt tevens te vervallen de formule, waarmede de heer Buter in E.-S.B. van 9 Juni de prijspuzzel tracht op te lossen, omdat bij die formule de belangrijke export naar de niet-Engelsche markten is verwaarloosd, die bij bovenstaande cijfers een veel grootere rol gaat spelen. Echter, beter dan door formules, is onze boterpuzzel op te lossen door meer zaken-inzicht. Veelal gaat men bij de herziening van de crisisheffingen uit van de rede-nering: hoeveel kost het ons (d.w.z. het Landbouw Crisis Fonds of de geheimzinnige Zuivelpot), wanneer een bepaalde heffing met zooveel centen wordt verlaagd en welke debietsvermeerdering moet er tegenover staan om dit verlies weer goed te maken. Het resultaat van dit reken-sommetje is meestal zoodanig, dat de rekenmeester schrikt en onder verwijzing naar zijn wetenschappelijke berekening van elke verlaging afziet, omdat het bewuste Fonds dan niet aan zijn rekening dreigt te komen, hetgeen klaarblijkelijk het primaire belang is in dezen.

De heer Buter slaagt er zelfs in om te bewijzen, dat het voordeeliger is om gebruik te maken van de „geluk-

wordt ingenomen. Deze immers gaan eenerzijds uit van een *eenmaal vastgesteld heffingsbedrag*, anderzijds van *het kwantum boter*, dat de Nederlandsche landbouwers believen te produceeren. Hiervan exporteerden zij „à tout prix” een steeds toenemend gedeelte, om daarna aan de hand van het te verwachten geldelijk verlies vast te stellen, hoeveel de Nederlandsche verbruikers hebben te betalen boven den kostprijs, om dit verlies goed te maken. Een soortgelijk standpunt wordt ook door andere crisisinstanties ingenomen, met dit gevolg, dat de omzetten van tal van artikelen, die onder dit systeem te zwaar worden belast, regelmatig achteruitloopen, waarvan de boter een sprekend voorbeeld vormt.

Men trachte zich nu eindelijk eens los te maken van deze redeneering en het koopmansstandpunt in te nemen, door te vragen: hoeveel kan ik voor mijn product maken met behoud van normalen afzet en zonder benadeeling van verbruikers- en volksbelangen? Dank zij het prachtige statistische materiaal, hetwelk in de laatste jaren door de Crisisbureaux kon worden verzameld, kan men vrij nauwkeurig berekenen, *welk bedrag de Nederlandsche bevolking kan betalen, resp. bereid is te betalen* voor het artikel boter. Men vindt dan het hoogste cijfer in 1932, toen bij een groothandelsprijs van *f 1.24* ruim *f 74* miljoen besteed werd voor den aankoop van 60 miljoen kg boter, welk cijfer daalde in 1936 tot *f 63* miljoen voor 43 miljoen kg boter à *f 1.46*. Ook hier weer buitengewoon leerzame cijfers, die laten zien, hoe men het *niet* moet doen! Immers het boterdebiet ligt voor het grijpen, maar het wordt versmaad!

Men behoeft thans niet tot wiskundige formules zijn toevlucht te nemen om vast te stellen, dat bij een optimaal verbruik van 54 miljoen kg per jaar en een besteding van zeg *f 70* miljoen in totaal voor het artikel boter, de groothandelsprijs omstreeks *f 1.30* zou moeten bedragen. Deze prijs ligt nog boven den kostprijs (zelfs 22 cts. per kg boven den *witbetaalden* prijs van *f 1.08* in 1933!), zoodat uit het verschil een bescheiden bate is te verkrijgen voor het verlies op den export geleiden.

Door dezen maatregel: het bevorderen van het *binnenlandsch* boterdebiet, is echter de te exporteerende hoeveelheid, zooals hierboven aangetoond, zeer aanzienlijk teruggebracht en wel tot het normale kwantum van 33 miljoen kg.

Stelt men den gemiddelden exportprijs dan op 85 cts. (in Mei 1937 betaalden de afnemers buiten Engeland een middenprijs van 80 cts. voor onze boter), dan is bij een aangenomen kostprijs van *f 1.20* per kg slechts een verlies te verwachten op dezen gereduceerden uitvoer van nog geen *f 12* miljoen. In 1936 moest op de uitgevoerde 60 miljoen kg een verlies worden genomen van niet minder dan *f 36* miljoen, van denzelfden kostprijs uitgaande!

In elk geval verliest het boterprobleem dan het beangstigende aspect, dat wij telken jare voor een grooter deficit staan door de steeds toenemende

kige exportmogelijkheid” om voor 50 cts. per kg onze boter naar Engeland te verkoopen dan deze zelfde boter voor *f 1.10* aan onze eigen huisvrouwen af te leveren. Hij betreurt het zelfs, dat in 1932 de 15 miljoen kg boter, die toen in Nederland méér verbruikt zijn geworden dan in 1931, niet voor 30 cts. per kg naar Engeland zijn verkocht, — immers „men had dan nog gunstiger uitkomsten gehad”.

Ons dunkt dat een systeem, dat zulke enormiteiten in vollen ernst doet neerschrijven en dat zoo ten eenenmale wegcijfert de belangen van de Nederlandsche consumenten, zichzelf veroordeelt en geen dag langer gehandhaafd mag blijven. Alleen reeds de opvatting, dat men liever een Nederlandsch product voor 30 cts. per kg aan Engeland gunt dan voor *f 1.10* aan eigen land, alleen maar om de rekening van een of ander crisisfonds zoo „gunstig” mogelijk te doen zijn (dank zij een onredelijke en veel te hooge belasting), geeft blijk van een zoodanige verwarring der geesten, dat het hoog tijd wordt dat andere inzichten baanbreken.

gaping tusschen productie en eigen consumptie, welke gaping van 1932 tot en met 1936 is opgelopen van 20—28—34—43 tot 54 miljoen kg per jaar! Insteede van een verergering mag men dan door het bevolkingsaccrès telken jare een *verbetering* van de positie verwachten. Bij een plaatsing boven kostprijs van bijna $\frac{1}{2}$ van de normale boterproductie van 87 miljoen kg is het probleem tot wel zeer eenvoudige proporties teruggebracht.

Tevens valt hierdoor weg het alarmeerende vooruitzicht, dat wij tot in lengte van dagen opgescheept blijven met ons steunapparaat, met alle ellendige gevolgen van dien voor handel en verbruikers en met alle improductieve kosten voor beheer en contrôle, die voor alle landbouwcrisismaatregelen tezamen de *f 10* miljoen ver overschrijden, waarvan alleen voor den Contrôle-Dienst ruim *f 3* miljoen.

Bij bovenstaande beschouwingen is het woord margarine niet genoemd, en evenmin de invloed nagegaan van de ongesteunde super-boter-productie op de andere zuivelproducten, noch het vraagstuk van de consumptiemelk of dat van de hooge vetheffingen aangeroerd; een en ander zou ons thans veel te ver voeren. Hoofddoel van deze *boter*-beschouwingen is echter om te doen uitkomen, *dat het tegenwoordige systeem aan alle kanten heeft gefaald* en onder geen omstandigheid in denzelfden vorm bestendig mag worden nu de crisistoestand beëindigd heet. Tevens om den weg te wijzen uit het moeras, waarin men geleidelijk is gezonken, en wel dezen: *bevordering van het boterverbruik binnen de landsgrenzen*, insteede van het *Engelsche* boterverbruik met *f 27* miljoen per jaar te subsidieeren.

E. VEEN

RICHTLIJNEN VOOR DE ECONOMISCHE EN FINANCIËLE POLITIEK VAN NED.-INDIË GEDURENDE HET KOMENDE VIERJARIGE TIJDVAK.

(Slot)⁴⁾.

III. Landbouw.

Industrialisering en de economische samenwerking van Nederland en Indië zijn de onderwerpen, die nu meer dan andere in discussie zijn. Het kan goed zijn er aan te herinneren, dat zorg voor de landbouwbelangen en pogingen om de productiviteit van de inlandse landbouw te vergroten, minstens zo belangrijk zijn als elk van die vraagstukken van den dag. Bevordering der industrialisering is zeker een zaak, de volle aandacht der Regering en ook geldelijke offers waard, maar moeilijk verdedigbaar zou het zijn, als men wel voor de bevordering der industrialisatie, maar niet voor verbetering van de landbouwtechniek geld over had. Japan kan ons hier tot waarschuwend voorbeeld zijn. Het heeft, vnl. om redenen van defensie, zich grote offers getroost en het volk zware lasten opgelegd om zich volledig te industrialiseren. Het doel, militaire weerbaarheid, is bereikt, maar ten koste van een gelukkige, harmonische economische ontwikkeling. De toestanden in het dorp zijn slecht, de Boer is doodarm, en men ziet in hoe bitter noodzakelijk het is, dat de welvaart der landbouwers, die bijna de helft van de gehele bevolking uitmaken, op hoger peil wordt gebracht. Zelfs dan als de industrialisering van Indië even krachtig zich zou ontwikkelen als die van Japan in de laatste halve eeuw heeft gedaan, hetgeen uiterst onwaarschijnlijk is voor geheel Nederlands-Indië, zou de landbouw, evenals in het hedendaagse Japan, verreweg de belangrijkste tak van bedrijf zijn en dus op de meeste zorg aanspraak mogen maken.

Het voor de hand liggende antwoord op de vraag: hoe bevorderen wij het beste de welvaart van Indië? is natuurlijk: door de gemiddelde inkomsten per hoofd te vergroten, en het is uiterst onwaarschijnlijk, dat dit doeltreffender zou kunnen geschieden dan

⁴⁾ Voor het eerste en tweede gedeelte van dit artikel verwijzen wij naar E.-S.B. van 30 Juni en 7 Juli.

door vergroting van de productiviteit van de akkers en van de arbeid in de landbouw, al wordt niet ontkend, dat het planten van klein en groot industriebedrijf in de al te dicht bevolkte landbouwstreken heilzaam kan zijn. Het moet mogelijk zijn een beschikbaar overschot aan arbeidskrachten in productieve arbeid te gebruiken. Irrigatie, landbouwvoorlichting, het zoeken naar doeltreffende credietverlening en bevordering der coöperatie moeten in een land als Indië onder de maatregelen in het belang der volkswelvaart op het eerste plan blijven staan. Het moet mogelijk zijn, door betere techniek de opbrengsten der akkers op Java op rendabele wijze te vergroten, hoeveel moeilijkheden daarbij ook te overwinnen zijn.

IV. Kolonisatie. Indisch grondbezit.

Kolonisatie in de ruimste zin, van Javaanse landbouwers in de buitengewesten, misschien ook van arbeiders op ondernemingen in de buitengewesten in de buurt der plantages om aldus kleine arbeidsmarkten in het leven te roepen, van Indische Europeanen, die men tot kleine en grotere landbouwers wil maken, wellicht ook van Chinezen, dat alles zal de Indische Regering in de komende jaren voortdurend bezig moeten houden.

De kolonisatie van Javaanse landbouwers in de buitengewesten zal nooit een zo grote volksverplaatsing ten gevolge kunnen hebben, dat het bevolkingsvraagstuk van Java er door „opgelost” zou worden. Maar ze is belangrijk voor de tienduizenden gezinnen, op den duur wellicht voor honderdduizenden, die op Java niet tot inheemse welstand kunnen komen en daar buiten wel; als middel om enige vermindering te brengen in de spanning, die de overbevolking van enkele streken op Java veroorzaakt, en ze is niet zonder belang voor de buitengewesten waarheen de emigratie gericht is. Er zijn in deze buitengewesten nog uitgestrekte landstreken waar de wildernis heerst. Het is voor Indië in 't algemeen van belang, dat daar welvarende landschappen worden gemaakt. Na veel mistasten en leergeld betaald te hebben, weet men thans welke richtlijnen men moet volgen om de kans op het slagen der landbouwkolonisatie zo groot mogelijk te maken¹⁾

In 1931 kreeg een commissie voor het *grondbezit van Indo-Europeanen*, de zgn. „Commissie-Spit”, van de Regering opdracht de volgende vraag te beantwoorden: „Zal het, met inachtneming van de huidige beginselen van agrarisch beleid en van de sociale positie der Indo-Europeanen, mogelijk en wenselijk zijn, nadere voorzieningen te treffen in verband met het grondbezit van deze bevolkingsgroep, en zo ja, op welke wijze?”

Het belangrijke verslag van de commissie verdient uitvoeriger bespreking dan de enkele opmerkingen, die ik er in het kader van dit artikel over kan maken.

Het naast elkaar bestaan van verschillende landaarden is een der voornaamste kenmerken der Indische samenleving, en het welbewuste pogen, de bestaansmogelijkheid der bevolkingsgroepen te handhaven en aldus hun loyaliteit gunstig te beïnvloeden, is beproefde en goede politiek. Ons gezag ontleent voor een niet gering deel zijn zin en bestaansrecht aan zijn vermogen om de plaats, die de verschillende groepen innemen te handhaven en te zorgen, dat geen groep onder de voet gelopen wordt. De groep der Indo-Europeanen heeft daarbij nog de bijzondere betekenis, dat zij om redenen van afkomst, cultuur en kwetsbare positie meer dan andere loyaal is en moet zijn. Zoals men weet, vond de Indo-Europeaan zijn broodwinning vooral op de gouvernementsbureau's. In de laatste 20 jaar echter is niet alleen het

aantal Indo's sterker toegenomen dan het aantal plaatsen, maar bovendien wordt de Indo steeds meer door den geschoolden Inlander verdrongen. Het ernstige pogen, voor de Indo-Europeanen nieuwe bestaansmogelijkheden te openen is zowel om redenen van humaniteit als goede politiek geboden. De commissie heeft niet de belangen van de moeilijk te definiëren groep der Indo-Europeanen, maar die der „Europeanen-blijvers” onderzocht, en dit is om juridische en economische redenen gelukkig.

Er is gelukkig op enkele belangrijke punten veel overeenstemming. Het bekende vervreemdingsverbod, op grond waarvan lichtvaardige vervreemding van grond door inlanders aan niet-inlanders wordt tegengegaan, wil de commissie in beginsel, o.i. volkomen terecht, gehandhaafd zien. Zij stelt hierop twee uitzonderingen voor: 1o. voor verwerving van grond ten behoeve van woon- of werkgelegenheid; 2o. voor verwerving van grond voor landbouwdoeleinden. „De ordonnantie wetgever opene, bijwege van (tweede) uitzondering op het zgn. vervreemdingsverbod, vervat in Staatsblad 1875 No. 179, de mogelijkheid van vervreemding door Inlanders van hunne Inlandsche rechten op den grond aan Europeanen-blijvers, tevens Nederlandsche onderdanen, ten behoeve van land- of tuinbouwdoeleinden voor laatstgenoemden.”

De verwerving van grondbezit door Europeanen-blijvers — die in de gedachtegang van de commissie dus het *Inlandse* (adat) recht zullen verkrijgen, dat op de grond rustte — zou volgens de voorstellen in het rapport neergelegd, aan voorafgaande vergunning van bestuurswege verbonden worden en o.a. op deze wijzen beperkt worden:

1o. Het totaal van het Inlands grondbezit in handen van Europeanen-blijvers binnen een Inlandse gemeente zal, voorzover het uit sawahs bestaat, niet meer dan een vast percentage (5 pCt.) van het sawah-areaal, en voorzover het uit droge gronden bestaat, niet meer dan een naar behoeften regionaal vastgesteld percentage van het droge grondareaal der betrokken gemeente mogen bedragen.

2o. Het individueel te verwerven grondbezit, hetzij sawah-, hetzij droge grond of beide te zamen, zal een zeker oppervlak (5 bouw, d.i. 3.5 ha) niet mogen overschrijden.

Het wil mij voorkomen, dat de grenzen om verschillende redenen niet zo nauw behoeven te worden getrokken als de commissie voorstelt. Ruim dertig jaar geleden werd het instituut van de kleinlandbouw in het leven geroepen ten behoeve van den minder vermogenden Europeaan, dus met dezelfde bedoeling als thans voorzigt. De vorming van een Indo-boerenstand was dus mogelijk. Dat deze eerste poging in hoofdzaak als mislukt moet worden beschouwd, moet zeker in de eerste plaats hieraan worden toegeschreven, dat het overal ter wereld even moeilijk is voor een stedeling en een kantoorman, om een boer te worden als het gemakkelijk is voor een landbouwer, om stedeling te worden. Het zou jammer zijn als de ongetwijfeld weinige Europeanen-blijvers, die in zich de vermogens hebben goede landbouwers te worden, belet zouden worden, meer grond te verwerven dan de kleine voorgestelde oppervlakte van 3.5 ha. Natuurlijk moet oneconomisch parasitisme voorkomen worden, doch waarom mag het nieuw voorgestelde instituut niet de poort zijn, die toegang verschaft tot de vorming der zo gewenste groep van welvarende Indische grondbezitters? — Wat de beperking betreft van het totaal der gronden: wanneer een, regionaal wisselend, percentage van de droge gronden en de sawahs wordt vastgesteld, dat per inlandse gemeente mag worden vervreemd, schijnt dit meer dan voldoende ter voorkoming van depossederende der inheemse bevolking. Zoals reeds werd aangeduid: de kans dat Indo-Europeanen en andere Nederlandse blijvers Indische landbouwers worden is „klein genoeg!”

De commissie-Spit had de behoeften der *Chinezen*

¹⁾ Van de hand van Mr. C. C. J. Maassen, wd. adviseur voor de agrarische zaken, verscheen ter Landsdrukkerij, Batavia, onlangs een duidelijk overzicht: „De Javaansche landbouwkolonisatie in de Buitengewesten”.

niet binnen de kring van haar aandacht te trekken. Deze bevolkingsgroep heeft danig van de crisis te lijden gehad. Wanneer het nieuw beraamde instituut in het aanzijn is geroepen en levensvatbaarheid toont, zal het zeker overweging verdienen, of men ook de Chinezen, die van huis uit zulke goede landbouwers zijn, tot het Indisch grondbezit toegang zal verschaffen.

Bij de regeling dezer materie kan men, evenals bij die van het bosbeheer in de buitengewesten, tal van juridische kwesties — adatrecht of Europeanenrecht? — opwerpen. Te eisen, dat over deze kwesties eerst voldoende eenstemmigheid zal bestaan is de manier om de zaak niet te regelen. Zoveel mogelijk de twistvragen overlaten aan de academici en de regels maken op grond van de eisen der practijk, met een goede kans, dat zich een stuk Indisch grondenrecht met eigen, aan de behoeften aangepaste, inhoud vormt, schijnt de bruikbare weg.

Bij het vraagstuk van de verwerving van grond voor landbouwdoeleinden in handen van Europeanenblijvers, waarover de commissie-Spit zoveel licht heeft doen schijnen, denken wij vooral aan Java. Bij de kolonisatie van Europeanen in engere zin, waarover de commissie niet had te rapporteren, denken wij aan de buitengewesten, en vooral aan Nieuw-Guinee. Ik wil over dit grote, buitenste stuk van Ned.-Indië alleen terloops opmerken, dat het voorlopig meer nog een staatkundig dan een economisch vraagstuk is. De dringende vraag is hier, hoe Nederlands Nieuw-Guinee zo spoedig mogelijk gemaakt kan worden tot een deel van Indië, dat geheel verkend, onder geregeld bestuur gebracht is en zoveel mogelijk daadwerkelijk geëxploiteerd wordt door in hoofdzaak Nederlands kapitaal. De vraag is dringend, omdat in de tegenwoordige wereld met zijn leuzen van billijke verdeling van grondstoffen en herziening van koloniaal gebied blanke plekken op de koloniale kaart van een kleine mogendheid gevaarlijk zijn. Op de Palau-eilanden, de Carolinen en de Marianen, de groepen van kleine eilandjes ten Noorden van Nieuw-Guinee, wonen 50.000 Japanners. De afstand van de Palau-eilanden tot Manokwari is even groot als van Menado naar Manokwari. Makasser ligt tweemaal zo ver van Manokwari als de groep der Paulau-eilanden. De Engelsen hebben met de kolonisatie van Australisch Nieuw-Guinee reeds veel meer succes gehad dan wij op ons deel. Dit kan slechts zeer gedeeltelijk verklaard worden doordat wij het stuk van het grote eiland kregen met de slechtste grond. De Engelse of Australische bestuursambtenaar, die op Nieuw-Guinee zit, weet, dat hij daar blijven moet. De Nederlandse ambtenaren op Nieuw-Guinee willen altijd weg, tot schade voor het land. Het schijnt dus nodig, Nieuw-Guinee te brengen in zo'n status — Meijer Ranneft adviseert: kolonie van Indië — dat het land zijn aparte ambtenaren krijgt, en gewenst bijv. op het gebied van grondbezit en belasting maatregelen te treffen, die afwijken van de normen, die terecht voor een oud land als Java zijn aanvaard¹⁾.

V. Industrialisering.

De industrialisering van Indië is na de wereldoorlog geleidelijk voortgeschreden. Deze natuurlijke geleidelijkheid was heilzaam. Rijstpellerijen, ijs- en limonadefabrieken, bierbrouwerijen, drukkerijen, machinefabrieken en reparatie-ateliers, glasfabrieken, batikkerijen, strootjes- en sigarettenfabrieken, grote en kleine weverijen en tal van andere bedrijven verzezen, de meeste op gelukkige wijze in aanpassing aan ontdekte behoeften van stad, streek of land opgezet. Door geen te grote bescherming bleef corruptie als maatschappelijk euvel tot dusver uit. Het zou

¹⁾ Zie Dr. J. W. Meijer Ranneft in de Mededeelingen van het Nieuw-Guinea Comité en den Nieuw-Guinea Studiekring van het Molukkeninstituut, afl. 3 (15 Oct. 1936) en Mr. W. A. Hovenkamp in Tijdschrift Nieuw-Guinea, afl. 4 (15 Dec. 1936).

enerzijds goed zijn, als dit ook in den vervolge zo blijven kon. Anderzijds mag in deze tijd van Overheidsbemoeyenis art. 49 van de Wet op de Staatsinrichting van Ned.-Indië in herinnering gebracht worden: „De Gouverneur-Generaal zorgt, dat aan nuttige bedrijven geen noodelooze belemmeringen in den weg gelegd worden of blijven.” Hoe heilzaam zou eerbied voor deze bepaling der beginselenwet kunnen zijn!

Men kan zich moeilijk voorstellen, dat het gehele samenstel van crisismaatregelen, dat ook in Indië een overweldigende regelingsbevoegdheid in handen der Regering heeft gelegd, binnenkort wordt afgebroken. Wel echter mag men hopen, dat Indië zijn *eigen* behoeften in deze zal onderkennen en daarnaar het overheidsingrijpen zal regelen. Gelukkig werd in de jongste rede van den Landvoogd ter opening van de Volksraad erkend, dat een grote mate van vrijheid voor het economisch leven van Indië gewenst is. „In de komende jaren zal men bedacht moeten zijn op opheffing van de wettelijke voorzieningen, die weliswaar tijdens de achter ons liggende jaren het bedrijfsleven voor volledige ontvrichting hebben behoeft, doch tevens de economische ontwikkeling aan banden hebben gelegd. Hoever met die opheffing zal kunnen worden gegaan, is een vraag, waarop slechts antwoord kan worden gegeven in verband met de realiteit der dingen, zoals die zich in de toekomst zal voordoen. Tenzij noodzaak of duidelijk aanwijsbaar voordeel regelend ingrijpen der overheid rechtvaardigt, verkiest de Regering het spel van spontane krachten.”

Er zijn in Indië minstens drie bijzondere bezwaren tegen een vergaande bemoeyenis van de overheid met het economisch leven. Het eerste is, dat men voor zulke bemoeyenis modern ontwikkelde ambtenaren nodig heeft en deze bezoldigd moeten worden op een peil, dat ver uitgaat boven het gemiddeld volksinkomen. In onze crisisbureau's werken tal van krachten, die in het bezit zijn van Mulo-, H.B.S.- en andere diploma's, en een bezoldiging genieten, die het gemiddeld gezinsinkomen niet te boven gaat, dikwijls, voor vrouwelijke arbeidskrachten, daar nog ver onder blijft. In Indië is dit onmogelijk. Uitbreiding van het moderne overheidsapparaat is daar relatief, in vergelijking met volksinkomen en draagkracht, duurder dan hier. Het tweede bezwaar is, dat een vergaande bemoeyenis met het economisch leven groepsbelangen raakt en het rechtsgevoel der landaarden kwetst. Tenslotte is er in de economische sfeer een toenemend overwicht van Nederland over Indië en brengt vergaande Overheidsbemoeyenis het gevaar met zich van werkelijke of onderstelde benadeling van het Indisch belang, met het gevolg van bederf der gezindheid van Indië jegens Nederland.

Intussen spreekt het vanzelf, dat Indië evenmin als enig ander land het zonder bemoeyenis van de overheid met het bedrijfsleven kan stellen, en in al de gevallen, waarin het bedrijf een monopolistisch karakter heeft — en zonder monopolies kan Indië niet — maar ook daar waar bescherming van landaard of zwakke economische groep nodig is, zal het ingrijpen welbewust moeten geschieden.

Voortdurend speuren naar Indische behoeften, die door productieve arbeid, hetzij in groot-, hetzij in kleinbedrijf, hetzij in huisindustrie zouden kunnen worden bevredigd; geen dogmatische voorkeur voor groot- boven kleinbedrijf noch omgekeerd; vrijheid voor nieuwe nijverheid om tot ontwikkeling te komen; voorlichting en hulp van overheidswege maar zo min mogelijk bescherming; zo min mogelijk dure overheidsbemoeyenis; geen bevordering en bescherming van nijverheid, die de belangen der bestaande landbouwnijverheid zou schaden; en tenslotte geen te hoog gespannen verwachting van industrialisering, die slechts zou leiden tot te veel bescherming en een onbillijke besteding van Landsgeld ter bevordering van nijverheidsbelangen, ten koste van andere.

VI. Hulp aan de Chinezen.

Hierboven werd reeds gezegd, dat de Chinese bevolkingsgroep sterk verarmd is en het redelijk is, te gelegentijd in overweging te nemen, of ook aan deze niet ruimer toegang tot het grondbezit kan worden verleend. Ondertussen zou waarschijnlijk op eenvoudige wijze al dadelijk iets voor de Chinezen kunnen worden gedaan.

Zoals men weet, plegen de Chinezen hun vermogen bij voorkeur te beleggen in vaste goederen, meestal huizen. Het ontbrekend bedrijfskapitaal verkrijgt de Chinese handelaar gewoonlijk door hypotheek te nemen. In de marge tussen de rente, die hij voor zijn hypothecaire schuld moet betalen en de winst die hij met het opgenomen kapitaal maakt, moet hij zijn verdienste vinden. Als men nu bedenkt, dat 7 pCt. een gewoon, veel voorkomend rentebeding is voor hypothecair crediet aan Chinezen en dikwijls meer geëist wordt, zal men begrijpen, hoe moeilijk de strijd om het bestaan voor velen van hen geworden is. Nu zou het Gouvernement de Chinezen een wezenlijke dienst kunnen bewijzen wanneer het de stoot gaf tot een verlaging van de rente voor hypothecair crediet. De oprichting van een hypotheekbank voor Chinezen met Regeringssteun, wellicht in deze vorm, dat een afzonderlijke afdeling van de Algemene Volkscredietbank wordt ingesteld ten behoeve van goedkoop hypothecair crediet aan Chinezen, zou, alleen reeds door het bestaan van zulk een instelling, een heizame druk op de bedoelde rentevoet kunnen oefenen.

VII. Economische samenwerking tussen Nederland en Indië.

Dat wat men onder deze samenwerking verstaat, is de minst belangrijke van al de hier genoemde richtlijnen, althans de minst belovende voor Indië en indirect dus ook voor Nederland. Het is een „samenwerking” tussen twee partijen, die niet geheel vrij en op voet van gelijkheid tegenover elkander staan. Ze lijdt tot het reserveren van brokken afzet voor Nederlandse industrieën, zonder redelijke garantie, dat daar gelijkwaardige voordelen voor Indië tegenover staan. Ze brengt, als ze tot systeem wordt verheven en wordt gecontinueerd, zelfs het niet denkbeeldige gevaar met zich, dat men nieuwe Indische bedrijven niet laat opkomen om Nederlandse afzet niet in gevaar te brengen. Hiermee wil niet gezegd zijn, dat het Nederlandse opperbestuur niet getracht zou hebben in de afgelopen moeilijke jaren voor Indië de voordelen te bedingen, die er praktisch te verkrijgen waren. Maar de verhouding van een Minister van Koloniën tegenover zijn ambtgenoten en allerlei machtige Nederlandse belangengroepen enerzijds, en tegenover Indië anderzijds, is zo, dat ook de kordaatste en bestwillende bewindsman moeilijk zal kunnen bewerken, dat Indië bij de samenwerking steeds zijn billijk aandeel krijgt.

Dit klemt te meer, nu de economische verhouding tussen Nederland en Indië zich steeds meer ontwikkelt in de richting van een toenemende afhankelijkheid van het koloniale land¹⁾.

G. GONGGRIJP.

¹⁾ Vgl. Dr. J. W. Meijer Ranneft in zijn artikel „Het voortschrijdend proces”, Kol. Tijdschrift 1937 No. 4.

INDRUKKEN VAN HET IXe CONGRES DER INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL TE BERLIJN.

I.

Wanneer men na afloop van een Congresweek, tijdens welke de overvloed van detailindrucken het — zelfs, of misschien juist, voor den „insider” — somtijds moeilijk maakte om de groote lijnen in het oog te houden, de balans tracht op te maken van het zoo juist beëindigde IXe tweejaarlijksche Congres der Internationale Kamer van Koophandel, dan kan in het algemeen stellig worden gezegd, dat zoowel de Kamer in haar geheel als haar Nederlandsche afdeeling

ook ditmaal met voldoening op het Congres en op de bereikte resultaten mogen terugzien.

Allereerst wat betreft den omvang van de deelneming aan het Congres, welke — met ca. een 1600-tal gedelegeerden, ongerekend de dames — belangrijk hooger is geweest dan die van de beide vorige Congressen te Parijs en te Weenen, en die zelfs de opkomst bij het Congres te Amsterdam, in den zomer van 1929 (dus vóór het uitbreken der wereldcrisis) heeft overtroffen. Ook wanneer men de ditmaal zeer belangrijke deelneming uit het uitnodigende land zelf — de Deutsche lijst bevatte niet minder dan 550 namen — niet medetelt, dan nog blijven meer dan duizend buitenlandsche gedelegeerden over, een aantal dat op geen der voorafgaande Congressen van de Kamer, behalve dat te Amsterdam, is bereikt.

Ten deele ongetwijfeld een rechtstreeksch gevolg van de economische wederopleving, mag deze verhoogde deelneming toch stellig ook worden beschouwd als een bewijs van een toenemende belangstelling voor en erkenning van de beteekenis van het werk der Internationale Kamer.

Opvallend was ditmaal vooral ook de groote deelneming uit enkele niet-Europeesche landen. Van de buitenlandsche delegaties namen de Vereenigde Staten, met ca. 120 ingeschreven deelnemers, de tweede plaats in — onmiddellijk na Engeland — terwijl uit Japan niet minder dan 56 deelnemers aanwezig waren: een omstandigheid, die vermoedelijk wel mede verband zal houden met het feit, dat door het Hoofdbestuur besloten is het Xde Congres in 1939 te Tokio te doen plaats vinden, en dat de Japanners zich reeds thans veel moeite geven om ook bij die gelegenheid een groote opkomst te verzekeren. Met deze delegatie bezette Japan te Berlijn de vijfde plaats, onmiddellijk na Nederland, dat — met 62 ingeschreven en 58 opgekomen gedelegeerden — onder de Europeesche landen direct op Frankrijk volgde, en daarmede op alleszins eervolle wijze de vierde plaats innam. Wat de overige delegaties betreft viel het op, dat in deze ranglijst na Japan als eersten Czecho-Slowakije en Polen — beide met meer dan 50 gedelegeerden — en eerst daarna Italië, Zweden, België en Oostenrijk volgden.

De ten deele ook voor de Congresleiding zelf onverwacht groote opkomst had het ontvangende land voor verschillende organisatorische moeilijkheden geplaatst, die echter voor het grootste gedeelte glansrijk overwonnen zijn. Dit laatste geldt in het bijzonder ook de voorbereiding der talrijke ontvangsten, die door de Rijksregering, de Berlijnsche Industrie- und Handelskamer, de Reichsbank, de stad Berlijn e.a., aan de deelnemers bereid zijn, en die, volgens het eenstemmig oordeel van hen, die daarbij aanwezig zijn geweest, een waarlijk grootscheepsch karakter hebben gedragen. Moeite noch kosten waren hierbij gespaard, en de wijze, waarop de buitenlandsche gasten bij deze verschillende gelegenheden zijn onthaald, heeft zeker geen enkele gedachte opgewekt aan de economische moeilijkheden, waarmede het uitnodigende land te kampen heeft.

* * *

Daarentegen werd op de Congreszittingen zelf van Deutsche zijde met zekeren nadruk voor deze moeilijkheden de aandacht gevraagd. Reeds onmiddellijk bij de plechtige openingszitting op Maandag 28 Juni in het Deutsches Opernhaus te Charlottenburg — de beschikbare ruimte in de Kroll-Opera, waar de overige Congreszittingen werden gehouden, was te beperkt gebleken voor deze eerste bijeenkomst, waarbij de Führer, vrijwel de geheele Rijksregering, het diplomatieke corps en nog tal van andere eeregasten tegenwoordig waren — werden, vooral in de rede van Minister Goering, de Deutsche desiderata inzake „Gleichberechtigung” op het gebied der grondstoffenvoorziening, en eveneens de bekende koloniale eischen naar voren gebracht. Voor het overige ver-

klaarde deze spreker het streven van de Internationale Kamer van Koophandel naar „Förderung der Weltwirtschaft“ toe te juichen en ieder najagen van volstrekte en algeheele autarkie af te wijzen, echter onder de toevoeging, dat een gezonde ontwikkeling van de wereldhuishouding slechts mogelijk is „auf der Grundlage hinreichend tragfähiger Nationalwirtschaften“.

De volgende spreker in deze openingszitting was de Reichswirtschaftsminister *Dr. Hj. Schacht*, die o.m. uitdrukkelijk verklaarde, dat economisch nationalisme voor geen enkel land op zichzelf gewenscht kan zijn, maar slechts voor bepaalde landen een bittere noodzakelijkheid is, terwijl deze spreker voorts met nadruk wees op de wenschelijkheid van het herstel van een stabiel internationaal geldstelsel. Evenzeer als de vorige spreker zinspeelde overigens ook *Dr. Schacht* in zijn rede op de Deutsche desiderata inzake de grondstoffen, en eveneens op het schuldenvraagstuk.

Uit den aard der zaak is van Deutsche zijde ook gedurende de plenaire- en groepszittingen van de volgende dagen voor deze onderwerpen de aandacht gevraagd; echter is hierbij het koloniale vraagstuk nog slechts eenmaal, nl. in de rede van *Dr. Trendelenburg* in de plenaire zitting voor het grondstoffenvraagstuk, en ook daar feitelijk slechts terloops, aangeroerd. Ook in de resoluties van het Congres wordt het woord „koloniën“ in het geheel niet genoemd. Wel bevat daarentegen de algemeene resolutie over het economisch wereldherstel¹⁾ in punt 6 een positieve uitspraak over het grondstoffenvraagstuk; maar ook op dit punt hebben de Deutsche gedelegeerden zich tenslotte accoord verklaard met een betrekkelijk gematigde formuleering, die ook door de andere landen zonder bezwaar kon worden aanvaard. De conclusie van het Congres op dit punt luidt namelijk, dat het gewenscht is, dat voor zover mogelijk alle landen *zonder discriminatie* toegang zullen hebben tot de essentiële grondstoffen voor de voedselvoorziening en de industrie; hetgeen dus neerkomt op het aanbevelen van een „open-deurpolitiek“, maar niet op een „herverdeeling“ der grondstoffenbronnen, zoals deze bij andere gelegenheden somtijds is bepleit. Deze tekst is, zij het ook niet zonder een uitvoerige commissoriale voorbespreking, door de plenaire slotzitting van Zaterdag 3 Juli met algemeene stemmen aanvaard.

Deze betrekkelijk voorzichtige formuleering is voor een belangrijk deel het gevolg van de m.i. juiste overtuiging — die in de plenaire zitting over het onderhavige onderwerp onder meer nadrukkelijk door den eersten inleider, den heer *A. E. Heath* (Australië) is uitgesproken — dat veel van de moeilijkheden, die in de politieke en semi-politieke discussies aan de „ongelijke verdeeling der grondstoffen“ plegen te worden toegeschreven, in wezen slechts zijn te wijten aan betalingsmoeilijkheden van de landen, die deze grondstoffen zouden willen koopen, of (wanneer men nog een stap verder in den keten van oorzaken en gevolgen teruggaat) aan de afzetmoeilijkheden voor de eigen exportproducten dezer landen. In zooverre terecht, is dan ook in de hierboven bedoelde algemeene resolutie, naast het zoeven genoemde punt 6, een passage opgenomen — punt 9 — waarin uitdrukkelijk *de onderlinge afhankelijkheid* van het grondstoffenprobleem, het monetaire vraagstuk, de internationale schulden, de hervatting van den internationalen handel en die van het internationale creditverkeer wordt geconstateerd.

* * *

Verschillende der onderwerpen, die in de meerge-noemde inleidende resolutie in algemeen verband worden genoemd, zijn nader uitgewerkt in de resolu-

¹⁾ De tekst dezer resolutie is elders in dit nummer, blz. 530, in extenso afgedrukt.

ties over de afzonderlijke onderwerpen van de Congres-agenda, van welke die over de *monetaire politiek*, de *handelspolitiek* en het *distributiewezen* wel als de drie belangrijkste mogen worden beschouwd¹⁾.

De resolutie omtrent de monetaire politiek — welke op Donderdag 1 Juli behandeld is in een groepszitting onder het presidium van *Mr. R. Mees*, Voorzitter der Nederlandsche Organisatie voor de I. K. v. K. — bevat o.m. ook de nadere uitwerking van een der andere hierboven genoemde speciale Deutsche desiderata: het schuldenvraagstuk. Op dit punt is het Congres overigens niet geheel en al tot eenstemmigheid kunnen komen, ofschoon het verschil tenslotte slechts gering en volgens sommigen zelfs niet meer dan een quaestie van woorden is. De Deutsche delegatie had nl. voorgesteld om in de passage, waarin op een regeling in onderling overleg van de „politieke schulden“ wordt aangedrongen, de woorden „political debts“ te vervangen door „debts of political origin“ — klaarblijkelijk met de bedoeling om ook schulden van het type der Dawes- en Young-leeningen onder deze omschrijving te doen vallen — welk amendement door de groepszitting is aangenomen. Intusschen heeft de Engelsche delegatie hierin aanleiding gevonden om bij de eindstemming in de plenaire slotzitting op Zaterdag 3 Juli de reserve te maken, dat naar haar meening onder de uitdrukking „debts of political origin“ niets anders dient te worden verstaan dan datgene, wat men gewoonlijk met „political debts“ pleegt aan te duiden: een reserve, waarbij zich vervolgens een vrij belangrijk aantal andere delegaties — waaronder die van de meeste groote landen — hebben aangesloten.

Is op dit speciale punt dus geen volledige eenstemmigheid bereikt, wel is dit het geval geweest ten aanzien van den geheelen overigen inhoud der monetaire resolutie, die verschillende belangrijke uitspraken bevat. Allereerst bevestigt de Internationale Kamer in deze resolutie haar reeds bij herhaling geformuleerde overtuiging, dat een terugkeer tot een stelsel van stabiele wisselkoersen, en wel op basis van het goud, een noodzakelijke voorwaarde is voor het economisch wereldherstel. Vervolgens wordt instemming betuigd met de beginselen van het monetaire accoord van 26 September 1936, speciaal voorzover betreft het vermijden van een voortgezette depreciatie-wedloop ter verkrijging van „onredelijke voordeelen“ in den concurrentiestrijd tusschen de afzonderlijke landen. Hierop volgt, in punt 4, een opmerkelijke passage, waarin de Kamer haar vertrouwen uitsprekt „that still more countries will decide to effect as soon as practicable the necessary adjustment between their price levels and exchange rates, as one of the important conditions which would enable them to dispense with exchange controls“.

In de overige paragrafen van de monetaire resolutie wordt o.m. nog gesproken van de wenschelijkheid om zoo spoedig mogelijk de officieele en semi-officieele belemmeringen op het gebied van buitenlandse emissies op te heffen, terwijl tenslotte, zij het in tamelijk voorzichtige bewoordingen, het probleem van den goudovertloed en de zgn. sterilisatie van het goud aan de orde wordt gesteld. In hoofdzaak beperkt de desbetreffende passage zich er toe om er bij de belanghebbende landen op aan te dringen, dit probleem *in onderling overleg* ter hand te nemen, daar elke „éénzijdige actie“ — waarbij wel in de eerste plaats aan de Vereenigde Staten zal moeten worden gedacht! — tot funeste gevolgen zal kunnen leiden.

Alvorens van het onderwerp „monetaire politiek“ af te stappen dient nog vermeld te worden, dat de discussies hieromtrent waren voorbereid door een tweetal gedrukte praeadviezen: het eene, over de

¹⁾ Bovendien heeft het Congres ongeveer een vijftigtal desiderata van meer technischen aard (samengevat in 20 hoofdgroepen) geformuleerd. De belangrijkste hiervan zullen in het tweede gedeelte van dit artikel worden besproken.

monetaire politiek in het algemeen (brochure No. 2 van het Congres), van de hand van *Prof. T. E. Gregory* — die intusschen zelf niet op het Congres aanwezig was —, het andere, meer in het bijzonder gewijd aan het internationale credietverkeer (brochure No. 3)¹⁾, van de hand van den heer *O. Hobson*, financieel redacteur van de „*News Chronicle*”, die ook een belangrijk aandeel aan de mondelinge discussies heeft genomen. Van de sprekers op de plenaire zitting over dit onderwerp op Woensdagmiddag 30 Juni verdienen tenslotte nog te worden genoemd *Dr. O. C. Fischer*, leider van de „*Reichsgruppe Banken*” (Duitsland), en de president der Czecho-Slowaaksche circulatiebank, de heer *V. Pospisil*.

In het tweede gedeelte van dit artikel zullen de resoluties over de handelspolitiek en de debatten over de „*Economie organisée*”, alsmede de meer technische onderwerpen van de Congresagenda worden besproken.

(Slot volgt).

J. G. KOOPMANS.

¹⁾ Deze brochure, evenals de andere nummers uit de ter gelegenheid van het Congres verschenen serie uitgaven, zijn te verkrijgen door tusschenkomst van de Nederlandsche Organisatie voor de I.K.V.K., Javastraat 68, 's-Gravenhage.

CLEARING EN PRIJSVORMING.

Na zeer geruimen tijd van onderhandelen is thans de nieuwe overeenkomst terzake van het handels- en betalingsverkeer tusschen Duitsland en Frankrijk tot stand gekomen. Ook in dit geval heeft laatstgenoemd land weer het nagestreefde doel bereikt, t.w. naar den uiterlijken vorm het betalingsverkeer te maken tot een vrij deviezenverkeer, waarmee dus de Fransch-Duitsche clearing tot het verleden behoort. Sedert met Engeland het betalingsverkeer werd geregeld dusdanig, dat over en weer importeurs in deviezen zouden betalen, terwijl de omvang van de door de Deutsche instanties uit te reiken Devisenbescheinigingen geregeld zou worden naar de hoegrootheid van de Deutsche exporten naar Engeland — 55 pCt. van de uit dien export beschikbaar komende deviezen wordt in principe vrijgegeven voor betaling van invoeren uit Engeland — heeft de Deutsche regeering zulk een regeling beschouwd als een voorbeeld, waarnaar gestreefd moest worden ook bij de hervorming van het verkeer met andere landen. Het eerst is dat gelukt met België, met welk land een clearing bestond tot de devaluatie van den Franc, en toen men naar aanleiding van die monetaire wijziging een herziening van het betalingsverkeer ter hand nam, heeft het Engelsche voorbeeld daarbij tot uitgangspunt gestrekt. En thans is dus ook de nieuwe overeenkomst met Frankrijk op deze zelfde leest geschoeid.

Men zal goed doen de beteekenis van het begrip „vrij-deviezen-verkeer” in dit verband niet te overschatten. En wanneer men de situatie analyseert, dan moet erkend worden, dat een belangrijk principieel verschil in het betalingsverkeer tusschen Duitsland en landen, waarmee het een clearing onderhoudt, en dat met de genoemde drie landen, nauwelijks aanwezig is. Vrij geldverkeer wekt associaties met het losmaken van de knellende banden, waarin het clearingverkeer de handelsbeweging gevangen houdt. Maar wanneer men de „vrije” betalingsregelingen, die Duitsland met de genoemde landen heeft, vergelijkt met de verschillende clearings, dan blijkt dat de essentialia van het clearingverkeer vrijwel alle daar weer teruggevonden worden, behalve dan de techniek van de clearing: storting door importeurs van beide landen bij een verrekeningsinstituut in het eigen land.

Die techniek kan echter niet als een essentieel element in het clearingverkeer worden aangemerkt. Van reële beteekenis in het betalingsverkeer met Duitsland is in de allereerste plaats de beperktheid van de exportmogelijkheid naar dat land, en de ge-

bondenheid van de mogelijkheid voor den Deutschen importeur om te betalen, aan de aanwezigheid van een Devisenbescheinigung. Dat algemeene principe van de restrictie vindt men zoowel bij de clearing als bij het „vrije betalingsverkeer”, en dat kan ook niet anders, want de kern van de moeilijkheden ligt in de beperkte capaciteit van dit land om betalingen over de grens te doen. Die grondoorzaak blijft aanwezig, en welke technische betalingsregeling men ook kiest, altijd zal met dit cardinale feit rekening gehouden moeten worden.

Een tweede principe, dat het betalingsverkeer van Duitsland kenmerkt is het bilaterale karakter, de binding van het verkeer op reciprociteitsbasis. Zoo lang de betalingscapaciteit beperkt is, zal elk land trachten voor zijn eigen vorderingen en potentieele vorderingen een zoo gunstig mogelijke regeling te treffen, met name wanneer het zelf een passieve handelsbalans met Duitsland heeft. Ziehier een tweede punt, dat clocheert met de werkelijke „vrijheid” van het deviezenverkeer.

Hiermee zijn de twee voornaamste essentialia van het betalingsverkeer met Duitsland vermeld. Beide zijn eigen zoowel aan de clearings als aan de afspraken, die Engeland, België, en nu Frankrijk hebben gemaakt. Daarnaast zijn er nog andere punten: de concessie aan Duitsland om een deel van de opbrengst der Deutsche exporten naar de betrokken landen buiten het verkeer met deze landen te mogen besteden, de fixatie van de wijze, waarop Duitsland de gelden, die het in een bepaald land moet besteden, heeft aan te wenden (vaststelling van betalingscontingenten voor bepaalde producten dus) e.d., maar ook deze komen zoowel in het geval van clearing als bij andere betalingsregelingen voor. Natuurlijk zal bij een clearingregeling de tendens bestaan om de binding op verschillende punten straffer te maken, maar daarbij betreft het alleen nuances, geen principes.

Zoals gezegd, is er in Duitsland een sterke strooming om de betalingsregeling naar Engelsch voorbeeld meer algemeen te maken. Voor zoover clearings een achterstand vertoonen, is het natuurlijk onmogelijk dit doel te bereiken, omdat men niet een clearing met achterstand plotseling kan vervangen door „vrij deviezenverkeer”. Wat onze clearing betreft, is intusschen de achterstand tot ongeveer 15 pCt. van het maximum teruggebracht, en wanneer men wilde, kon binnen zeer korten tijd de rest van den achterstand ook ingeloopt zijn. Zou er nu reële aanleiding kunnen wezen om ook in ons geval een andere regeling te maken? Wanneer het verschil met de clearing alleen van technischen aard zou zijn en de overige essentialia van het verkeer gelijk zouden blijven, ware het probleem van betrekkelijk geringe beteekenis. Hoogstens zou voor Duitsland een prestigevoordeel aan het vrije verkeer verbonden zijn, en het voordeel van de uniformiteit in het heele internationale verkeer. Van meer beteekenis zou het vraagstuk worden, wanneer werkelijk principieele wijzigingen in den bestaanden toestand werden nagestreefd. In dat opzicht was er in onze clearingregeling één factor, die voor Duitsland steeds van beteekenis is geweest. Wij kenden het stelsel der betalingscontingenten in dier voege, dat Duitsland aan zijn importeurs Devisenbescheinigingen uitreikte, die den omvang der invoeren beperkte, terwijl bovendien door het Crisis Uitvoer Bureau ten onzent aan exporteurs uitvoercertificaten werden uitgereikt. Het nut van deze „dubbele methode” was eenerzijds, dat wij van onzen kant controle konden uitoefenen — en wel preventieve — op den omvang der exporten, en anderzijds dat het aandeel, dat verschillende exporteurs in dezen zoo geslonken handel hadden, geregeld kon worden op grond van hun aandeel in een basisperiode.

Aan dit systeem echter waren bezwaren verbonden, vooral waar het betrof stapelartikelen. Gegeven het feit, dat aan de betrokken producten in Duitsland

grote behoefte was, zoodat tevoren vaststond, dat van het volle bedrag aan beschikbaar contingent gebruik zou worden gemaakt, ontstond er onder de exporteurs een tendens om hogere prijzen te vragen. Iedere exporteur had in het contingent zijn aandeel, en de Deutsche koopers moesten voor dat deel dus bij hem terecht. *Het gevolg was de uitschakeling van de concurrentie onder de aanbieders*, zooda die op elke normale niet-gemonopoliseerde markt bestaat. Feitelijk was elke exporteur voor zijn portie semi-monopolist. Hetgeen dan ook niet nagelaten heeft zich in de prijsvorming van den export te uiten. Vooral nu prijsopslagen uithoofde van clearingrisico en renteverlies bij den huidige stand van de clearing niet meer gemotiveerd zijn, kwam deze situatie thans in een scherp daglicht.

Dit bezwaar van het bestaande systeem deed zich lang niet voor alle exporten gelden. Voor een groot aantal artikelen is er een soort prijsregeling op instigatie van de Deutsche regeering — onze agrarische en zuivelproducten — maar voor verschillende koloniale producten deed zich de genoemde kwestie terdege voelen. Dit bezwaar wordt natuurlijk ondervangen bij een vrij deviezenverkeer, waarbij de Deutsche importeur vrij is in de keuze van zijn leverancier. Ook hier betreft het echter een punt, dat niet hangt op de vraag: clearing of vrij deviezenverkeer. Want ook bij handhaving van clearing is een regeling mogelijk, waarbij uitvoercertificaat niet verdeeld wordt geheel volgens een vooraf opgemaakt schema, maar aan den „eerstkomende”, die aantoonde, dat de tegenpartij beschikte over Devisenbescheinigung. *In deze richting zijn dan ook stappen genomen, en de prijsvorming heeft daarvan de gevolgen al terdege ondergaan.*

Wanneer nu aldus één van de belangrijke bezwaren tegen het bestaande clearingsysteem is vervallen, is wellicht de vraag van verlenging van den huidige vorm van betalingsverkeer minder acuut geworden. Wat natuurlijk niet wegneemt, dat op den duur ook op dit terrein het einddoel is: terugkeer naar normale verhoudingen en inschakeling van het gewone economisch-financieele apparaat, nl. dat der banken in het internationaal betalingsverkeer. C. A. Kl.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE OORZAKEN VAN DE GEBOORTEDALING IN ZWEDEN

Een medewerker schrijft ons uit Stockholm:

Prins Wilhelm, de tweede zoon van den Koning van Zweden, betoogde dezer dagen ter gelegenheid van een openbaar feest, dat Zweden eerst nog tot een reeks van noodzakelijke sociale hervormingen zou moeten overgaan, alvorens men het een luilekkerland zou kunnen noemen. Ook de bekende Zweedsche economist Prof. Ohlin legde er den nadruk op, dat Zweden niet het paradijs is, waarvoor het vooral in Amerika wordt gehouden en dat de gemiddelde levensstandaard in de Vereenigde Staten veel hoger is dan in zijn vaderland. Deze waarschuwingen voor overdrijving met betrekking tot de goede sociale en economische toestanden in Zweden bleken noodzakelijk ten aanzien van de in het buitenland gevoerde propaganda, waarbij Zweden als een nieuw paradijs wordt voorgesteld. Dit is des te meer het geval, waar de socialistische partijen in de meest verschillende landen telkens bij de debatten over de binnenlandse politiek trachten het socialistisch Zweden als een schitterend voorbeeld voor een door regeeringsmaatregelen geordende maatschappij voor te stellen. De hiervoor verantwoordelijke personen erkennen zelf, dat het nog te vroeg is om definitieve conclusies uit de ervaringen van Zweden te trekken, waarbij zij toegeven, dat uit het Zweedsche experiment eerder de moeilijkheden dan de mogelijkheden van de economische politiek blijken.

Inderdaad heeft men in Zweden in den loop van de laatste jaren tamelijk veel bereikt. De werkloosheid is geringer dan ooit sedert 1930. De industrie werkt op volle kracht, haar winsten en dividenden nemen toe. Ook de loonen stijgen, doch eveneens de kosten van levensonderhoud. Een bouwvakarbeider in Stockholm kan tot Kr. 13.000 per jaar verdienen. De nieuwe woningen in Stockholm, waarvan de standaard zeer hoog is, worden steeds luxueuzer, nemen echter bijgevolg een naar verhouding grooter gedeelte van het inkomen in beslag. Het reizigersvervoer geeft in het loopende jaar weder nieuwe records te zien. Het bioscoopbezoek was in 1936 weder 12 pCt. grooter dan een jaar tevoren. Ondanks de geheelonthoudersbeweging en de hinderlijke bepalingen van het alcoholmonopolie was het verbruik van brandewijn 5 pCt. grooter dan een jaar geleden, terwijl het tabakverbruik in dezelfde mate steeg. De omzetten bij den voetbaltotalisator, waaraan gemiddeld ongeveer één op de tien Zweden deelneemt, overschreden in het laatste jaar die van het voorafgaande jaar met 25 pCt., terwijl voor het volgende jaar zelfs een toeneming met 50 pCt. wordt verwacht.

Tegenover deze en andere kentekenen van welvaart en hoogen levensstandaard evenals grooten vooruitgang op sociaal gebied staan echter andere ontstellende feiten, welke voor den buitenlander, die Zweden slechts vanuit Stockholm wil beoordeelen, veelal verborgen blijven. Het is de groote verdienste van den bekenden Zweedschen bevolkingspoliticus Prof. Myrdal, die in het kader van een officieel onderzoek over het Zweedsche bevolkingsvraagstuk nu eens objectief materiaal heeft verzameld. De catastrophale daling van de geboorten, welke aan Zweden den treurigen roem heeft verschafte na Oostenrijk het laagste geboortecijfer van alle landen te bezitten, dit vraagstuk, hetwelk steeds meer dat van het noodlot van het land wordt, wordt daarbij, alle sexueele, ethische en sociale gezichtspunten in aanmerking nemende, op een eenige en buitengewoon open wijze met nuchtere woorden en cijfers beschreven, zooda in andere landen met het oog op de „publieke moraal” nauwelijks mogelijk is. Buitenlandsche regeeringscommissies zijn reeds bezig met de vertaling van dit rapport. In dit artikel zal niet nader worden ingegaan op den in het deskundigenrapport gestelden eisch, volgens welken alleen reeds voor de instandhouding van de bevolking op het huidige niveau het drie-kinderenstelsel zelfs niet voldoende is — gemiddeld hebben de gezinnen in Zweden slechts ongeveer 1½ kind — en de vruchtbare huwelijken gemiddeld meer dan 3 kinderen, in enkele gevallen zelfs tot 7, zouden moeten voortbrengen. In het navolgende zullen slechts eenige gegevens uit het rapport omtrent den levensstandaard van de groote massa in Zweden worden vermeld.

Terwijl elke werkende Zweed gemiddeld slechts ongeveer Kr. 1.700 per jaar verdient, blijft bijna ¼ van hen bij dit geenszins hooge niveau ten achter, terwijl ruim de helft zelfs minder dan Kr. 1.000 per jaar heeft. Ruim 1/5 van alle Zweedsche gezinnen verdienen minder dan Kr. 1.000 per jaar, en in Stockholm, de duurste stad, bereiken maar 5 pCt. van de gezinnen dit niveau. Deze cijfers berusten op de belastingstatistiek voor 1930. Sedertdien zijn de gemiddelde reële loonen van de arbeiders slechts met ongeveer 4 pCt. gestegen, terwijl de nominale loonen zelfs zowat ongewijzigd bleven. Wanneer voorts in het rapport wordt geconstateerd, dat 13 pCt. van de onderzochte families met een jaarlijksch inkomen beneden de Kr. 1.000 drie of meer minderjarige kinderen ten haren laste heeft, dan kan hieruit zonder meer de vraag worden beantwoord naar de oorzaak van de geboortedaling. Niet ten onrechte constateerde de Minister van Sociale Zaken kortgeleden dan ook, dat er duizenden ondervoede kinderen in het land zijn. Ongetwijfeld houdt dit ook ten deele verband met den geringen duur van het schijnen van de zon, voor-

al in de schrale streken van Norrland. Indien de gezinnen met kleine inkomens en verscheidene kinderen in de steden tot 45 pCt. van hun inkomen moeten besteden voor het koopen van levensmiddelen, blijft er natuurlijk weinig beschikbaar voor andere behoeften, zooals woning en kleeding. Voor de kinderrijke gezinnen van de landarbeiders stijgt dit percentage zelfs tot 55 pCt. In de steden kunnen gezinnen met ten minste drie kinderen, d.w.z. dus met ten minste vijf personen, gemiddeld slechts iets meer dan $\frac{1}{4}$ kg boter per maand koopen, ruim 1 kg margarine, 17 eieren, 1 kg verse groente, nog geen 3 kg fruit en nauwelijks $3\frac{1}{2}$ kg vleesch. De toestanden zijn iets gunstiger, wanneer het kinderaantal kleiner is, doch ook dan zijn ze nog zeer ongunstig. Wat tenslotte de woningtoestanden betreft, zoo is ook dit een zeer droevig hoofdstuk. De moderne luxewoningen in Stockholm, die ongeveer Kr. 900 per kamer en per jaar in kleine woningen kosten, werden reeds genoemd. Uit het rapport blijkt echter, dat ongeveer de helft van de stedelijke woningen uit ten hoogste één kamer en een keuken bestaat, waarin niet minder dan 40 pCt. van alle gezinnen met 3 of meer kinderen zijn gehuisvest. Een derde deel van de voor slaapdoeleinden gebruikte kamers van dergelijke kleine woningen, welke door gezinnen met tenminste drie minderjarige kinderen worden bewoond, herbergt 's nachts zelfs vijf of meer personen. Op het platteland moet zelfs 63 pCt. van de leden van de in kleine woningen levende kinderrijke gezinnen den nacht in één kamer of keuken doorbrengen, welke als slaapgelegenheid dient voor vier of meer personen. Bij 12 pCt. van deze woningen was het niet mogelijk te stoken. Bij 13 pCt. lag de vloer direct op de aarde, in 21 pCt. van de kleine woningen waren de kamers lager dan 2.1 m, 9 pCt. werd als „in hooge mate vochtig” gekwalificeerd en niet minder dan 15 pCt. van de onderzochte woonverblijven werd als in staat van verval beschouwd.

* * *

De bovenstaande gegevens hebben, zooals nogmaals zij vermeld, geen betrekking op gruwelsprookjes, doch op de resultaten van officieele onderzoekingen. Zij geven een zeer droevig beeld. Een gedeeltelijke verklaring hiervoor kan wellicht daarin worden gevonden, dat Zweden in tegenstelling met andere landen zijn koloniën — Norrland — om zoo te zeggen in eigen huis heeft. Hierdoor gaan de gemiddelde cijfers voor het geheele land natuurlijk omlaag, doch ook in andere deelen van het land zijn de toestanden tot op zekere hoogte weinig bevredigend. *Zij zijn ongetwijfeld nog beter dan in vele andere landen.* Het blijkt echter, dat er ook in Zweden nog veel moet geschieden, alvorens het het luilekkerland wordt, waarvoor velen het houden. Van deze noodzakelijkheid is men echter ook in Zweden overtuigd, omdat men inziet, dat een opvoering van den levensstandaard op den duur het eenige middel is, om de catastrophale daling van de geboorten tegen te gaan. Juist Norrland biedt nog groote mogelijkheden in dit opzicht.

150 leden van den Zweedschen Rijksdag hebben nu een reis naar deze streken ondernomen, om aan de hand van de daar opgedane ervaring nieuwe middelen en wegen te beramen voor een verbetering van den toestand. De noodzakelijkheid hier toe blijkt niet in de laatste plaats uit de onlangs in een Zweedsch blad gepubliceerde overweging, dat men de gevaren, welke daarin schuilen, niet mag onderschatten, wanneer de publieke opinie in de wereld Zweden als een stervend en krachteloos volk zou beginnen te beschouwen. Voor een „land zonder volk” in de buurt van een „volk zonder land” is dit gevaar nog grooter.

AANTEKENINGEN.

Nieuwe doeleinden van de monetaire politiek van Zweden.

Het is zeer moeilijk om aan te geven, welke rol de zuiver monetaire factoren in het herstelproces in Zweden hebben gespeeld. Weliswaar hebben zij in het middelpunt van de regeeringspolitiek gestaan, maar ook andere maatregelen en omstandigheden hebben hun gunstigen invloed op het economisch leven van dit land geoefend. Intusschen is het wel merkwaardig, dat de doeleinden van de monetaire politiek in den loop der jaren verschillende malen gewijzigd zijn. Bij het begin van de nieuwe monetaire politiek in 1931 was het doel gericht op het prijsniveau; daarvoor werd een nieuwe index van kleinhandelsprijzen van goederen en diensten door de Rijksbank als richtsnoer genomen. Begin 1932 wees de Rijksbank erop, dat met andere factoren dan alleen veranderingen in het prijsniveau, rekening moest worden gehouden en wel inzonderheid met omstandigheden, die de productiviteit en voorraden van goederen in verschillende bedrijfstakken beïnvloeden. Later toen de groothandelsprijzen nog verder daalden werd de monetaire politiek gericht op het streven naar een stijging van de groothandelsprijzen. Met het oog op den algemeenen economischen toestand in den herfst van 1936 en het voorjaar van 1937, dat zich heeft gekenmerkt door een aanzienlijke stijging van de wereldmarktprijzen, inzonderheid voor bepaalde grondstoffen, kan ook dit doel niet langer worden gehandhaafd. De wet van 26 Mei jl. bepaalt namelijk, dat de Rijksbank en de economische politiek in het algemeen, er naar moeten streven de prijsverhoging te beteugelen en in elk geval een prijsbeweging met een inflationistisch karakter te voorkomen.

In deze wet, die besproken wordt in de jongste aflevering van de Skandinaviska Kreditaktiebolaget, legt de Minister van Financiën den nadruk op de voordeelen van een stabiele verhouding met het Pond Sterling, welke door Zweden sinds het midden van 1933 wordt gehandhaafd. Vergeleken echter met de beteekenis van het beteugelen van een te sterke prijsstijging — een verschijnsel, dat in de naaste toekomst urgent zou kunnen worden — overweegt hij, dat een stabiele verhouding van de Kroon t.o.v. het Pond eerst in de *tweede* plaats komt. Een monetaire politiek, welke aandringt op handhaving van deze verhouding kan, naar de Minister opmerkt, onverenigbaar zijn met het streven tot het beteugelen van een prijsstijging. De Minister voegt er evenwel aan toe, dat de maatregelen, welke vermoedelijk het meest doeltreffend zouden blijken te zijn om een prijsstijging te voorkomen, t.w. een stijging van den wisselkoers van de Kroon en een drastische verstijving van de geldmarkt, op zichzelf zeer ongewenscht zijn, zoodat tot deze middelen slechts om zeer zwaarwegende redenen de toevlucht mag worden genomen.

Onmiddellijk na de indiening van dit wetsontwerp (midden Mei) heeft de Minister van Financiën hierop een toelichting gegeven, welke voornamelijk ten doel had het misverstand omtrent de monetaire politiek van Zweden weg te nemen. Bij deze gelegenheid verklaarde hij, dat er nog steeds geen reden was te veronderstellen, dat een wijziging van de monetaire politiek in de naaste toekomst noodzakelijk zou zijn. Met het oog op de prijsdaling op de wereldmarkt in April en Mei was er oogenschijnlijk minder reden dan ooit, om een stijging van de Kroon t.o.v. het Pond Sterling te overwegen. Daarmede worden de moeilijkheden nog niet opgelost. Na den terugslag van de laatste maanden kan opnieuw een prijsstijging intreden, die dit vraagstuk zeer acut maakt. In elk geval schijnt zich op dit gebied toch wel een verschil te openbaren tusschen de Zweedsche en de Engelsche monetaire politiek. De omstandigheden zijn echter voor Zweden ook gunstiger, niet alleen omdat het schuldenprobleem daar niet zoo belangrijk is als in

Engeland, maar ook omdat Zweden zich als klein land op monetair gebied veel vrijer kan bewegen dan Engeland.

In een memorandum, dat bij het wetsontwerp is gevoegd, zijn ook de middelen besproken om de boven aangegeven doeleinden te verwezelijken. Daarin wordt het volgende opgemerkt.

Een verhooging van het *bankdisconto* zou onder de huidige omstandigheden vermoedelijk niet zeer veel effect sorteerden, daar de handelsbanken thans niet op de Rijksbank zijn aangewezen. Teneinde de Rijksbank in staat te stellen de geldmarkt werkelijk te beheerschen, zal moeten worden overgegaan tot openmarkt transacties en tot strengere maatregelen t.a.v. de kasreserves van de handelsbanken.

De Rijksbank zelf bezit niet voldoende staatsobligaties om haar in staat te stellen door verkoop daarvan voldoende invloed op de geldmarkt uit te oefenen. Om deze reden werd het Bureau voor de Nationale Schuld voorloopig gemachtigd (tot einde Mei 1938) de Rijksbank schatkistwissels of staatsobligaties te verstrekken. Het is de bedoeling deze maatregel in werking te doen treden, wanneer de directie van de Rijksbank zulks noodig acht om de valuta te „managen”. De rente op deze obligaties, welke alleen mogen worden gebruikt voor openmarkt-transacties, moet door de Rijksbank worden betaald.

Krachtens een nieuwe wet, welke de Regeering in staat stelt speciale regelingen te treffen t.a.v. de kasreserves van banken (voorloopig van kracht van 10 Juni 1937 tot 28 Febr. 1938), heeft de Regeering de bevoegdheid, een gedeelte van de liquide middelen van de handelsbanken bij de Rijksbank te deponeren. Volgens de permanent bestaande verordeningen zijn de handelsbanken verplicht ten minste 25 pCt. van de direct opvraagbare deposito's in zeer liquide middelen aan te houden. Als uitvoeisels van de voorloopige wet, kan de Regeering, indien zij met het oog op abnormale omstandigheden zulks noodzakelijk oordeelt, alle handelsbanken of alleen de grootste banken verplichten, een zeker gedeelte van deze kasreserves op deposito bij de Rijksbank te plaatsen. Dergelijke verordeningen kunnen worden uitgevaardigd op verzoek van de directie van de Rijksbank na raadpleging van de Bank Inspectie Commissie, een instantie, die reeds geruimen tijd in Zweden bestaat.

Men heeft zelfs de meening geuit, dat de Rijksbank de geldmarkt zou kunnen verenigen, door zichzelf de bevoegdheid toe te kennen interest op bepaalde deposito's te vergoeden. Dit zou leiden tot een afroaming van de liquide middelen van de geldmarkt. Een dergelijke maatregel zou kunnen worden genomen als alternatief voor, of in combinatie met den verkoop van staatsobligaties.

Daar de liquiditeit van de Zweedsche geldmarkt in hoofdzaak een gevolg is van het toestroomen van buitenlandse gelden, voortvloeiende uit het overschot op de Zweedsche betalingsbalans, schijnt het, dat een toeneming van den invoer eveneens de ruimte op de geldmarkt kan verminderen. In dit verband kan wor-

den opgemerkt, dat de Regeering gemachtigd is, zonder de uitdrukkelijke toestemming van den Rijksdag, tijdelijk *invoerrechten voor monetaire doeleinden* te verlagen. De Minister van Financiën meent evenwel, dat de resultaten, welke door dergelijke maatregelen zouden kunnen worden verkregen, van tamelijk beperkte werking zijn.

Verder moet worden opgemerkt, dat de Rijksbank een crediet van Kr. 70 mill. heeft gevoteerd voor den aankoop van buitenlandsche goederen, die in Zweden zullen worden opgeslagen voor rekening van den Staat. Het is de bedoeling, dat de staatsinstantie, welke deze aankopen verricht, de daarvoor vereischte buitenlandsche valuta van de Rijksbank zal verkrijgen tegen overgave van staatsobligaties, die de Bank kan gebruiken voor openmarkt-transacties.

Bepaalde voorzorgsmaatregelen zijn genomen om een ongezonde speculatie op de Beurs te verhinderen. De handelsbanken hebben, op verzoek van de Rijksbank, een overeenkomst aangegaan om voorschotten tegen onderpand van aandelen slechts tot bepaalde vastgestelde grenzen te verleen. Voor de meeste banken brengt deze maatregel geen uitbreiding van de vroeger bestaande practijk met zich mede. Tenslotte heeft de Regeering de bevoegdheid gekregen om, indien zij zulks met het oog op speciale omstandigheden noodzakelijk acht, het zegelrecht op transacties in aandelen te verhoogen tot viermaal het huidige tarief. Deze bevoegdheden loopen van 1 Juli 1937 tot eind Mei 1938.

De Minister van Financiën merkt in het monetaire wetsontwerp op, dat het tot op zekere hoogte mogelijk moet zijn tendenzen tot overexpansie te bedwingen door een overschot op de begroting te kweken. Hij merkt in dit verband op, dat de begrotingen van 1935/'36 en 1936/'37 evenals de ontwerpbegroting 1937/'38 in overeenstemming zijn met een politiek, die ten doel heeft de schommelingen in het economisch leven te verzachten. V.

Tekst der resolutie inzake het economisch wereldherstel, aangenomen door het IXde Congres der Internationale Kamer van Koophandel te Berlijn.

1. The International Chamber of Commerce exists to promote world trade and recognises that world trade cannot flourish without peace, nor can the standard of living rise without trade and peace.

2. While each nation may, in the cause of peace, be called upon to make the sacrifice required to maintain armaments relative to its position, a competition in armaments endangers the peace of the world and depresses its living standards. It is therefore of urgent importance to compose the political disputes, to quiet the apprehensions by which swollen armaments are justified, and once more to devote economic resources in large measure to improve the lot of mankind.

3. Inadequate standards of material well-being are causes of social and political unrest, and so enhance the risk of war.

4. In all countries, the rapid progress of science and invention, and modern methods of production and transport would permit of the standard of living being greatly im-

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	4-10 Juli 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	4-10 Juli 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	44.928	894.980	569.778	—	17.735	8 311	912.715	578.089
Rogge	3.538	145.553	131.845	—	2.875	1.976	148.428	133.821
Boekweit	800	9.058	13.953	—	—	350	9.058	14.303
Mais	13.319	570.873	401.043	10.240	87.087	87.640	657.960	488.683
Gerst	2.648	159.589	167.438	500	6.689	11.840	166.278	179.278
Haver	3.007	74.631	50.664	—	3.180	680	77.811	51.344
Lijnzaad	—	109.852	101.718	3.187	129.108	118.280	238.960	219.998
Lijnkoek	500	39.231	32.341	—	—	175	39.231	32.516
Tarwemeel	1.908	19.661	19.324	395	2.859	5.386	22.520	24.710
Andere meelsoorten	285	22.957	18.611	45	2.388	753	25.345	19.364

proved, provided the world would cooperate in rational distribution.

5. For such cooperation to be effective, it is necessary that each country, whilst taking the responsibility of developing its own economy, should be ready and willing to contribute its share, out of its own national resources and productive capacity, to the aggregate of goods and services which constitute the real income of the world. This contribution of each to the welfare of all can only be fully effective if the world is brought into the position in which the international exchange of goods and services as well as migration can take place under favourable conditions.

6. In the economic system of the world, natural resources, climatic and demographic conditions and all their consequences, differ widely as between countries. Such differences exist and always will exist, but it is important to bear them in mind and to alleviate the problems which spring therefrom. In any case, all countries should as far as possible have access to essential foodstuffs and raw materials without discrimination.

7. A period of expanding trade like the present is the appropriate time for dealing with obstructions to trade. The recovery of trade and of prices, which has already occurred, renders international action for the reduction of barriers an easier and more promising task than it was when production, trade, prices and employment were everywhere abnormally depressed and employment was at a low ebb. It must also be remembered that the completion of the present armament programmes will, unless alternative employment is found, cause a serious set-back to trade and industry and in that emergency the expansion of exports which necessarily means the expansion of imports will be of particular value.

8. The Governments of the nations of the world should therefore take the appropriate measures to give effect to the above recommendations. The International Chamber of Commerce believes that private conversations and negotiations could produce immediate results. Such conversations might lead up to a limited conference or a series of conferences gradually expanding in scope.

9. Problems of raw materials, of currency relations, of debts and trade and the resumption of international lending dovetail one into another and no adequate solution will leave one of these out of account. Nor will it be possible to ignore the profound changes which have taken place and are always taking place in world economic structure and processes.

10. If the principles here set forth are acted on, an advance will have been made towards realization of the fervent hope of the International Chamber of Commerce that, both in their economic and in their political relations, all countries will live together as good neighbours. The International Chamber of Commerce dedicates its efforts to overcome prejudice, to conciliate opinions and to subdue interested timidity, believing that, by the improvement of the world machinery for the peaceful interchange of goods, it is possible to raise the general well-being of the populations of the world.

11. The International Chamber of Commerce believes that, as the acute depression passes and increasingly during the last year, a few nations of economic importance have at last, and perhaps not for long, a rare chance, by working together, to lead the world back to trade, progress and peace.

To gain the great reward of a stable happy world, no longer haunted by unemployment, fear and hate, each great nation must make some sacrifice, but to-day with ample demand for goods and services, the sacrifice should neither be severe nor lasting, small in comparison to the reward of success and nothing to compare with the loss in human suffering and despair from allowing the world to slip back into misery.

ONTVANGEN BOEKEN.

Studies of family living in The United States and other countries: an analysis of material and method door F. M. Williams en C. C. Zimmerman. (Washington 1935, U.S. Department of Agriculture. Miscellaneous Publication No 223. Prijs 60 cents).

Een, ruim 600 pag. tellend overzicht betreffende budget-onderzoekingen en methoden, waarbij „The Bureau of Home Economics”, „The Social Science Research Council” en het „Institute of Pacific Relations” samenwerkten.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc. Wissels. 2 3 Dec. '36	Lissabon 4½ 5 Mei '36
Bel. Binn. Eff. 2½ 3 Dec. '36	London 2 30 Juni '32
Bk. (Vrsch. in R.C. 2½ 3 Dec. '36	Madrid 5 9 Juli '35
Athene 6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B. 1½ 1 Feb. '34
Batavia 3 14 Jan. '37	Oslo 4 7 Dec. '36
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 5 6 Juni '37
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest 4½ 15 Dec. '34	Pretoria ... 3½ 15 Mei '33
Brussel 2 16 Mei '35	Rome 4½ 18 Mei '36
Boedapest 4 28 Aug. '35	Stockholm .. 2½ 1 Dec. '33
Calcutta 3 28 Nov. '35	Tokio.... 1.285 7 Apr. '36
Dantzig 4 2 Jan. '37	Weenen... .. 3½ 10 Juli '35
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau. . 5 26 Oct. '33
Kopenhagen 4 19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk. 1½ 25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1937				1936	1935	1914
	10 Juli	5/10 Juli	28 Juni/ 3 Juli	21/26 Juni	6/11 Juli	8/13 Juli	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc.	¼	¼	¼	¼	2½/8-9/16	2½/16-3	3½/8-9/16
Prolong.	—	1	1	1	1½/2-2	1½/4-3½/4	2½/4-3½/4
Londen Daggeld	1½-1	1½-1	1½-3	1½ 1	1½-1	1½-1	1½/4-2
Partic. disc.	9/16	9/16	9/16-11/16	2½/32-11/16	9/16-7/8	5/8	4½/4-3/4
Berlijn Daggeld	2½/4-5/8	2½/8-7/8	2½/4-3½/8	2½/2-7/8	3-1½	3-1½	—
Maandgeld	2½/2-3/4	2½/2-3/4	2½/2-3/4	2½/2-3/4	2½-7/8	2½-3½/8	—
Part. disc.	2½/8	2½/8	2½/8	2½/8	2½/8	3	2½/8-1½/2
Warenw...	4-1¼	4-1¼	4-1¼	4-1¼	4-1¼	4-1¼	—
New York Daggeld 1)	1	1	1	1	1	1¼	1¾/4-2½/2
Partic. disc.	1½	1½	1½	1½-9/16	3/16	5/16	—

1) Koers van 9 Juli en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
6 Juli 1937	1.82	9.01¼	73. —	7.02¾	30 63½	100¼
7 „ 1937	1.81½/16	9.02¾	73.05	7.04½	30.62	100¼
8 „ 1937	1.81¾	9.01	73.02½	7.02¾	30.62	100½/16
9 „ 1937	1.81½/16	9.01¼	73.06	7.03¾	30.63	100½/16
10 „ 1937	1.81½/16	9.01¾	73.05	7.04¾	30.62½	100½/16
12 „ 1937	1.81¾	9.02¾	73.10	7.05¾	30.63	100¼
Laagste d.w. 1)	1.81¾	8.99	72.90	7. —	30.60	100
Hoogste d.w. 1)	1.82½	9.03¾	73.15	7.06	30.66	100¾
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
6 Juli 1937	41.61	—	6.35	—	—	—
7 „ 1937	41.65	—	6.35	—	—	—
8 „ 1937	41.62	—	6.35	—	—	—
9 „ 1937	41.62	—	6.35	—	—	—
10 „ 1937	41.65	—	6.35	—	—	—
12 „ 1937	41.67½	—	6.36	—	—	—
Laagste d.w. 1)	41.50	—	6.32½	1.50	—	—
Hoogste d.w. 1)	41.70	34.25	6.37½	1.55	9.62½	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
6 Juli 1937	46.52½	40.25	45.32½	3.98	55½	1.81½/16
7 „ 1937	46.55	40.30	45.25	3.99	54½	1.81¼
8 „ 1937	46.45½	40.22½	45.75	3.98	55	1.81¾
9 „ 1937	46.50	40.25	45.30	3.98	55½	1.81¾
10 „ 1937	46.50	40.27½	45.32½	3.97½	55	1.81¼
12 „ 1937	46.55	40.30	45.37½	3.98	55	1.81¾
Laagste d.w. 1)	46.40	40.17½	45.22½	3.95	54¾	1.80¾
Hoogste d.w. 1)	46.60	40.35	45.40	4.01	55½	1.82¾
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95¾	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
6 Juli 1937	4,95¾	3,86¾	40,13	54,98
7 „ 1937	4,95¾	3,86¾	40,15	54,98
8 „ 1937	4,95¾	3,86¾	40,16	54,98½
9 „ 1937	4,95¾	3,87¾	40,15	54,98
10 „ 1937	4,96¼	3,87¼	40,19	54,99½
12 „ 1937	4,97¼	3,88¼	40,19	54,99
13 Juli 1936	5,02¾/32	6,62¾	40,34	68,15
Muntpariteit..	4,86	3,90¾	23,81¼	40¾

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	26 Juni 1937	3 Juli 1937	5/10 Juli 1937 Laagste/Hoogste	10 Juli 1937
Alexandrië..	Piast. p. £	97½	97½	97½	97½
Athene	Dr. p. £	547½	5.47½	540	555
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10½	1/9½	1/9½	1/9½
Budapest 1) ..	Pen. p. £	25	25½	24½	25½
Buenos Aires 2)	p. pesop. £	16.27½	16.34½	16.30	16.44
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6½	1/6½	1/6½	1/6½
Instanbul ..	Piast. p. £	616	616	616	616
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/2½	1/2½	1/2½	1/2½
Kobe	Sh. p. yen	1/18½	1/18½	1/18½	1/18½
Lissabon	Escu. p. £	110½	110½	110	110½
Mexico	\$ per £	18	18	17½	18½
Montevideo 3)	d. per £	28	28	27½	28½
Montreal ...	\$ per £	4.94½	4.95½	4.94½	4.97½
Rio d. Janeir. 4)	d. per Mil.	319½	37½	3½	3½
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2½	1/2½	1/2½	1/2½
Singapore ...	id. p. \$	2/4½	2/4½	2/4½	2/4½
Valparaiso 5)	\$ per £	128	128	128	128
Warschau ..	Zl. p. £	26½	26½	25½	26½

1) Offic. not. 10 Dec. 16½. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 16.12. 3) Offic. not. 19 Mei 39½. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4½. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export“ notering.

ZILVERPRIJS

Londen 1)	N.York 2)
6 Juli 1937... 20	44½
7 " 1937... 19½	44½
8 " 1937... 20	44½
9 " 1937... 20½	44½
10 " 1937... 20½	—
12 " 1937... 20½	44½
13 Juli 1936... 19½	44½
27 Juli 1914... 24½	59

GOUDPRIJS 3)

Londen
6 Juli 1937.... 140/4½
7 " 1937.... 140,1½
8 " 1937.... 140/4
9 " 1937.... 140/5½
10 " 1937.... 140/3
12 " 1937.... 140/2
13 Juli 1936.... 138/8½
27 Juli 1914.... 84/10½

1) in pence p.oz. stand. 2) Foreign silver in §c. p.oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	30 Juni 1937	7 Juli 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 94.013.088,60	f 90.500.619,89
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo Mei 1937 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië	29.193.729,15	28.972.443,41
Idem aan Suriname	11.547.026,20	11.572.413,73
Kasvord. weg. creditverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand.	108.444.609,01	108.037.399,54
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	25.775.416,16	27.046.319,68
Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ...	7.355.459,17	6.940.405,05
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo) ...	—	—
Verplichtingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 315.273.000,—	f 299.485.000,—
Schatkistpromessen in omloop	7.100.000,—	3.200.000,—
Zilverbons in omloop	1.110.759,—	1.110.544,—
Schuld op ultimo Mei 1937 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondbel. e. d. gem. fondsbel. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting ..	2.437.388,92	2.437.388,92
Schuld aan Curaçao 1)	1.988.472,25	2.036.914,15
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	17.382.675,36	13.232.992,45
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ...	129.647.040,98	140.236.311,06
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	9.000.000,—	9.000.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	105.569.618,54	113.310.052,54

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	3 Juli 1937	10 Juli 1937
Saldo Javasche Bank	f 1.134.000,—	—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	155.000,—	f 337.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen in omloop	32.298.000,—	29.494.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	8.500.000,—	8.500.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	1.536.000,—	1.536.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	427.000,—	712.000,—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas op 19 Juni 1937 f 30.014.000,—.	520.000,—	520.000,—
	592.000,—	592.000,—

SURINAAMSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekening 1)
5 Juni 1937..	689	1.203	558	656	1.381
29 Mei 1937..	690	1.245	505	660	1.402
22 " 1937..	691	1.052	528	666	1.377
15 " 1937..	691	1.079	561	664	1.388
8 " 1937..	691	1.163	516	664	1.375
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 12 Juli 1937.

Activa.	
Binnenl. Wis- sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f 13.342.010,53 Bijbnk. „ 472.321,33 Ag. sch. „ 672.537,11
Papier o. h. Buitenl. in disconto	14.486.868,97
Idem eigen portef. in rek.-crt. op onderp.	2.388.000,—
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	—
Beleeningen incl. vrsch. op onderp.	Hfdbk. f 132.543.776,70 ¹⁾ Bijbnk. „ 4.545.795,24 Ag. sch. „ 28.906.099,58
Op Effecten	f 165.995.671,52
Op Goederen en Spec.	f 164.450.608,36 ¹⁾ 1.545.063,16
Voorschotten a. h. Rijk	165.995.671,52 ¹⁾
Munt, Goud	f 113.607.420,—
Muntmat., Goud	„ 1.132.260.829,84
Munt, Zilver, enz.	f 1.245.868.249,84
Muntmat., Zilver	„ 18.158.220,49
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 1.264.026.470,33 ²⁾
Bebouwen en Meub. der Bank	41.774.934,39
Diverse rekeningen	4.600.000,—
Staat d. Nederl. (Wet v. 27,5,'32, S. No. 221)	6.882.816,28
	10.193.915,19
	f 1.510.348.676,68
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	4.338.707,82
Bijzondere reserve	6.600.000,—
Pensioenfonds	11.094.215,87
Bankbiljetten in omloop	833.324.015,—
Bankassigatiën in omloop	19.662,58
Rek.-Cour. f Het Rijk	f 91.037.702,11
saldo's: Anderen	„ 542.596.858,34
Diverse rekeningen	633.634.560,45
	1.337.514,96
	f 1.510.348.676,68
Beschikbaar metaalsaldo	f 677.161.981,90
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	1.692.904.955,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	—

1) Waarvan 15 Maart Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 65.883.125,—
2) Waarvan in het buitenland. „ 19.961.057,96

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
12 Juli '37	113607	1.132.261	833.324	633.654	677.162	86
5 „ '37	113608	1.132.279	847.515	625.707	674.694	86
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)	
12 Juli 1937	14.487	—	165.996	2.388	6.883	
5 „ 1937	14.865	—	170.478	2.388	7.580	
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509	

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
10 Juli '37 ²⁾	133.510		201.910	69.310	25.022
3 „ '37 ²⁾	133.560		197.670	77.700	23.412
12 Juni 1937	108.661	15.898	197.182	77.258	14.783
5 „ 1937	108.660	17.033	195.619	79.455	15.663
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842
Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
10 Juli '37 ²⁾	4.630	77.760	69.300	49	
3 „ '37 ²⁾	4.880	77.950	72.610	49	
12 Juni 1937	4.712	11.518	53.460	82.077	45
5 „ 1937	5.251	11.332	53.792	83.218	46
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluftp. activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.